

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО ЖУРНАЛИСТИКА И МАСОВА КОМУНИКАЦИЯ
КАТЕДРА „ПРЕСЖУРНАЛИСТИКА И КНИГОИЗДАВАНЕ”

ЦВЕТЕЛИНА АЛЕКСЕЕВА ДЖАМБАЗОВА

Движенията “Me Too” и “Time’s Up” – опит за предефиниране на социалните
роли в съвременното общество

(Медийни презентации в англоезични издания 2017 – 2018 г.)

АВТОРЕФЕРАТ КЪМ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР”

ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ
(Журналистика – Медиен дискурс – жанрови модели)

ПРОФ. Д-Р ТОТКА МОНОВА
НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ

София, 2020

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВЕТИ КЛИМЕН ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО ЖУРНАЛИСТИКА И МАСОВА КОМУНИКАЦИЯ**

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ И ДОСТОВЕРНОСТ

От *Цветелина Алексеева Джамбазова*, докторант по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Медиен дискурс – жанрови модели), декларирам, че представената от мен за защита дисертация на тема: *Движенията “Me Too” и “Time’s Up” – опит за предефиниране на социалните роли в съвременното общество (Медийни презентации в англоезични издания 2017 – 2018 г.)* за присъждане на образователната и научна степен "доктор" е самостоятелно и оригинално авторско произведение. Използваните източници на научна и емпирична информация са коректно документирани и цитирани при спазване на изискванията за защита на авторското право.

Дата:.....

Декларатор:.....

(име и фамилия)

Дисертационният труд е обсъден и насочен за обсъждане за защита от заседание на съвет на катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване“, Факултет по журналистика и масова комуникация, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, проведено на 9 ноември 2020 г.

Дисертацията се състои от увод, три глави, заключение, библиография и приложение, общо 316 стр.

Основен текст: 286 стр.

Библиография: 355 заглавия, от които 14 нормативни акта, 316 на латиница (315 на английски език и 1 на немски език) и 25 на български език.

Фигури: 7

Таблицы: 34, от които 24 представляват контент анализ на избраните медии, а 10 онагледяват езиковия анализ на текстове

Научни публикации по темата: 9

Доклади на научни форуми по темата: 7

Председател на научно жури: проф. д.н. Андреана Ефимова

Рецензии:

1. Проф. д.н. Андреана Ефимова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
2. Проф. д.н. Добринка Пейчева, Югозападен университет „Св. Иван Рилски“

Становища:

1. Проф. д-р Тотка Монова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
2. Доц. д-р Стела Ангова, Университет за национално и световно стопанство
3. Доц. д-р Евгения Благоева, Нов български университет

Съдържание на автореферата

1. Тема на изследването. Актуалност и значимост	стр. 4
2. Обект и предмет. Цели и задачи на изследването	стр. 5
3. Методология. Структура на изследването	стр. 7
4. Ограничения на изследването	стр. 8
5. Глава 1. Социалните роли в съвременното общество	стр. 11
6. Глава 2. Сексуален тормоз. Движенията “Me Too” и “Time’s Up”	стр. 20
7. Глава 3. Отразяване на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания	стр. 32
7.1. Методика на изследването	стр. 32
7.2. Контент анализ: BBC	стр. 39
7.3. Контент анализ: The Guardian	стр. 46
7.4. Езикови специфики при отразяването на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания	стр. 52
8. Заключение	стр. 53
9. Научни приноси	стр. 55
10. Съдържание на дисертацията	стр. 56
11. Авторски научни публикации	стр. 59
12. Участие на научни форуми	стр. 61
Библиография към автореферата	стр. 62
Приложение А: Регистрационна карта	стр. 65

1. Тема на изследването. Актуалност и значимост

Създаването на движенията “Me Too” и “Time’s Up” доведе до провеждането на мащабна обществена дискусия относно сексуалния тормоз и широкото му разпространение в различни аспекти на ежедневието на хората. До появата на инициативите темата в голяма степен е пренебрегвана, а на историите на жертвите на такъв вид сексуално посегателство се е гледало с пренебрежение и недоверие. Хаштаг #MeToo обаче преобръща значително отношението на част от хората към историите за преживян тормоз. Вълната от споделени разкази за сексуално насилие обхваща социалните медии, разкривайки мащабността на този проблем. Макар че в началото вниманието на обществото е съсредоточено върху обвиненията в сексуален тормоз към редица известни лица, постепенно все повече обикновени хора започват да споделят своите лични преживявания.

Фактът, че движенията “Me Too” и “Time’s Up” все още са в началото на своето съществуване и предстои да се наблюдават промените, осъществени от тях, показва актуалността на темата на дисертационния труд. Благодарение на социалните медии кампаниите придобиват широка популярност не само в англоезичния свят, но те успяват да проникнат и сред общества с по-традиционни и закостенели представи относно социалното положение и ролята на половете. Предстои да се види дали ще се промени отношението на тези общества към сексуалното насилие и жертвите на такъв вид непристойно държание. Очаква се да се види и какъв ще бъде краят на съдебните процеси, започнали срещу публични фигури след появата на хаштага в онлайн пространството.

Инициативите “Me Too” и “Time’s Up” не успяват да отекнат в българското общество по същия начин, както го правят в много западни държави. Отразяването на кампаниите в българските медии и обсъждането им остава свързано с обвиненията срещу холивудски знаменитости и видни фигури от политиката и спорта – така и не се повдига въпросът какво е разпространението на сексуалния тормоз в българското общество. Може да се каже, че в голяма степен хората подценяват този проблем, виждайки го по-скоро като поредната западна „мода“, която обаче не е от такова значение като други по-съществени проблеми за ежедневието на хората. Това обаче е само още едно свидетелство за актуалността на темата на настоящата разработка.

Проблемът сексуален тормоз остава встрани от интереса на българската научна мисъл, като най-често той е разглеждан във връзка с дискриминацията въз основа на пола, но не и самостоятелно. Липсва и модел, който подробно да описва какъв тип поведение трябва да се счита за сексуален тормоз, което от своя страна затруднява измерването на разпространението на този вид сексуално посегателство в българското общество. Това няма как да не затрудни и приемането на мерки за премахването на този вид насилие.

Разбира се, дисертационният труд не претендира за изчерпателност и за извеждането на най-подходящите начини за преодоляването на сексуалния тормоз. Тази тема е твърде сложна и комплексна, обхващаща множество различни аспекти на обществения живот. Настоящата разработка може да се разглежда като опит за навлизане в дълбочина на темата сексуален тормоз, която може да има и бъдещо развитие под влияние на двете движения и тяхното влияние за разбиранята на обществото за социалните роли на двата пола.

2. Обект и предмет. Цели и задачи на изследването

Обект на настоящето изследване са новите социални движения “Me Too” и “Time’s Up”, стремящи се към премахването на сексуалния тормоз и дискриминацията въз основа на пола от всички сфери на съвременния обществен живот.

Предмет на проучването са измеренията на призивите за промяна на социалните роли на мъжете и жените като дейности, свързани с активистите на двете инициативи. Дисертацията проследява значението, което тези призови за промяна приемат при осъществяването на целите, заложили от двете изследвани движения за социална справедливост.

Трудът си поставя за **цел** разкриването на състоянието на проблема сексуален тормоз и социални роли на половете чрез отразяването на движенията “Me Too” и “Time’s Up”, както и открояването на връзката между кампаниите и съществуващите опити за промяна на отношението към социалните роли на двата пола.

Задачите на дисертацията могат да бъдат изведени по следния начин:

- Изясняване на концепцията за социалните роли на мъжете и жените в модерното общество и желанието за тяхната промяна чрез проследяване на значението на понятието “gender” и свързаните с него идеи;
- Сравнение на теоретичните постановки в психоанализата относно социалните роли с действащите им регулации в световен мащаб чрез документи на международното публично право;
- Извеждане на характеристики на сексуалния тормоз на работното място, които са универсални и приложими в различни държави по света;
- Систематизиране на основните особености на движенията “Me Too” и “Time’s Up”, позволяващи извеждането на прогнози за бъдещето им развитие;
- Задълбочено изследване на отразяването на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в две онлайн британски издания, позволяващо проследяването на връзката между двете инициативи и опитите за промяна на социалните роли на половете.

Така формулираните цел и задачи на дисертацията налагат извеждането на **следните изследователски хипотези**:

1. Както в онлайн изданието на BBC, така и в това на The Guardian има много повече текстове, в които се говори за “Me Too” отколкото за “Time’s Up”. По този начин може да се каже, че “Time’s Up” остава в значителна степен в сянката на #MeToo и неговите кампании не привличат толкова много общественото и медийното внимание. Само по себе си това е интересен феномен, защото “Time’s Up” е движението, което предприема реални стъпки за премахването на сексуалния тормоз и неравенството между половете в света на труда.
2. Най-много текстове, свързани с двете движения, се публикуват през първите три месеца от създаването на кампаниите (съответно октомври - декември 2017 г. за “Me Too” и януари – март 2018 г. за “Time’s Up”).
3. Информационните текстове и в двете издания са значително повече от интерпретативните материали. Това е свързано с особеностите на самите издания. Като онлайн медии те се стремят да информират непрестанно аудиторията и да публикуват всяка актуална информация, а чак след това идват анализите.

4. Интерпретативните текстове и в The Guardian, и в BBC изразяват предимно положително отношение към “Me Too” и “Time’s Up” и към предприетите от тях действия за привличане на общественото внимание към проблема сексуално насилие.
5. В интерпретативните текстове и в двете онлайн медии движенията са свързани с изразяването на призови за промяна на съществуващите взаимоотношения между двата пола, т.е. за промяна на социалните роли на мъжете и жените.

3. Методология. Структура на изследването

В настоящата разработка са проведени теоретични и емпирични изследвания. Чрез методи на исторически преглед, сравнение, синтез, дедукция и анализ задълбочено са проучени темите за същността на социалните роли на мъжете и жените и характеристиките на идеите за тяхната промяна; за съдържанието на понятието „сексуален тормоз“ и за извеждането на особеностите на движенията “Me Too” и “Time’s Up”. Анализирани са достиженията на български и чуждестранни автори по тези проблеми, като са представени както класически, така и модерни разбирания за тях.

Проведен е и задълбочен контент анализ на две британски онлайн издания – BBC и The Guardian – чрез специално създадена за целта регистрационна карта, съдържаща 11 показателя. По-подробно обяснение на начините на провеждане на контент анализа и самата регистрационна карта могат да бъдат открити в Трета глава на дисертацията.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, представляващи неговата същинска част, библиография и приложение. За улеснение на читателя всяка глава съдържа синтезирани изводи за най-важните моменти в нея.

4. Ограничения на изследването

Въпреки стремежа към максимално широко обхват на настоящото проучване темата е твърде сложна и обхващаща твърде много различни аспекти, правейки я невъзможна за цялостно изследване в един труд. По тази причина е необходимо да бъдат отбелязани и няколко ограничения, слагащи рамките на дисертацията.

На първо място трябва да бъде посочено тематичното ограничение – в труда не са разгледани всички форми на сексуално насилие, а единствено сексуалният тормоз (при това основно тормозът на работното място). Движенията “Me Too” и “Time’s Up” започват именно като форма на протест срещу този вид сексуално посегателство и съсредоточават усилията си към премахването на тормоза. Освен това включването на други типове сексуално насилие би усложнило излишно изложението – а и би било по-подходящо за самостоятелно изследване.

Второто ограничение е теоретично. Дисертационният труд има интердисциплинарен характер при проучването на проблеми като социални роли, сексуален тормоз, съвременни социални движения. Разработката обаче не може да бъде всеобхватна и някои направления остават извън нейния пряк интерес. Включени направления са психоанализа, психология, социология, международно публично право, но трудът не се ограничава само до тях.

Третото ограничение е свързано със социокултурния контекст, в който е проведено изследването. Проучването се отнася до разбиранията относно социалните роли на мъжете и жените и за същността на сексуалния тормоз в западните общества, по-конкретно в англоезичните държави. Това е така поради няколко причини:

- 1) Разбиранията на тези държави, включително тяхната правна система, са ключови за световните познания по тези теми. Американската научна мисъл слага началото на изследванията относно сексуалния тормоз, като учените от тези държави продължават да бъдат отговорни за най-съществените анализи и публикации по проблема;
- 2) Движенията “Me Too” и “Time’s Up” се зараждат в Съединените щати, отразявайки местните разбираня за сексуалния тормоз. Техните кампании в този смисъл са неразривно свързани с тамошната сексуална и правна система.

Познаването на особеностите на американските разбирания е от съществено значение за извеждане на характеристиките на движенията и за оформяне на представите относно бъдещето им развитие.

- 3) Липсата на голямо количество научни публикации на български автори относно проблема сексуален тормоз. Такива разработки са по-скоро изключение. Тази липса може да бъде свързана и с отсъствието на публичен интерес и диалог относно сексуалния тормоз в българското общество. Темата е пренебрегвана в значителна степен и логично е останала извън рамките и на научния интерес. Движенията “Me Too” и “Time’s Up” към този момент не успяват да проникнат в българското общество, а обсъждането им остава изцяло свързано със случващото се на Запад – и по-конкретно със събитията около публични фигури в развлекателната индустрия.

Четвъртото ограничение се отнася до избора на медии, върху които да бъде проведен контент анализът. В дисертацията са разгледани два англоезични новинарски уебсайта – този на Британската корпорация за радио и телевизионно разпространение (bbc.com) и този на вестник The Guardian (theguardian.com). Няколко фактора определят избора именно на тези издания:

- 1) Движенията “Me Too” и “Time’s Up” се зараждат в англоезична страна, САЩ. Макар и да се разпространяват бързо из множество държави благодарение на социалните медии, най-ярките им кампании и дейности остават концентрирани в Западния свят. Поради културните сходства и тясната обвързаност на развлекателните им индустрии най-съществени промени след появата на инициативите се осъществяват във Великобритания и Съединените щати. Съответно британските медии са едни от най-активните при отразяването на събитията около движенията.
- 2) Уебсайтовете на BBC и The Guardian са едни от най-посещаваните новинарски сайтове не само във Великобритания, но и в глобален мащаб. За това свидетелстват данните относно посещаемостта на сайтовете, изведени в Трета глава. Тези онлайн издания следват дългогодишната традиция на сериозна и качествена журналистика, с която двете медии са станали световно известни. Без съмнение може да се каже, че те са се превърнали в журналистически еталон. Важен фактор е безплатният достъп, който двата сайта осигуряват на

потребителите си – достъп и до актуалния новинарски поток, и до архива на медията. Така се оказва, че съществена част от посещенията на читатели са относно материали от архива. Дадена е възможност на аудиторията да проследи дадено явление изцяло, разглеждайки свободно всички факти около него. Друг фактор е заинтересоваността, която BBC и The Guardian показват към инициативите. Сайтовете проследяват случващото се още от самото начало и продължават непрестанно да информират обществото за последните новини около тях. Ангажираността на медиите е показана и чрез голямото количество публикации, даващи съвети как хората да променят поведението си, за да се сложи край на сексуалния тормоз, както и тези, предоставящи указания на жертвите на насилие относно възможностите за правна и психологическа подкрепа. По този начин двете медии имат активна роля в опитите за изкореняване на сексуалното насилие и половата дискриминация чрез осигуряването на висока осведоменост на обществото по темата.

Последното, пето, ограничение се отнася до времевия период, който е обхванат от контент анализа. Това изследване на британски издания включва публикациите относно “Me Too” и “Time’s Up” през 15-те месеца от 5 октомври 2017 г. до 31 декември 2018 г. Този период е избран поради три причини:

- 1) Периодът показва първата годишнина от зараждането на двете инициативи – месеци, които са показателни за по-нататъшното им развитие. През тези месеци се проявяват ясни индикации за характеристиките и целите на кампаниите, а и могат да бъдат показателни за бъдещето им развитие;
- 2) Движенията представляват процес в развитие – събитията около тях се променят непрекъснато и поне в настоящия момент не се вижда техният край. Това налага поставянето на времево ограничение. Заложените от инициативите цели са трудни за постигане, като такава мащабна промяна на обществените възприятия изисква години, дори десетилетия, за да бъде осъществена. Интензитетът на случващи се събития около “Me Too” и “Time’s Up” намалява, но въпреки това остава значителен. Очаква се и развитие на някои от тези събития – например всички започнали съдебни процеси срещу известни личности ще отнемат време, докато бъдат завършени окончателно;

- 3) Трудът е в процес на писане от средата на 2018 г. до края на 2020 г., което също налага ограничения при избирането на периода за провеждане на емпиричното изследване.

5. Глава 1. Социалните роли в съвременното общество

Първата глава на дисертационния труд е озаглавена „Социалните роли в съвременното общество“ и е с обем от 85 страници. Тя условно може да бъде разделена на две части. В първата ѝ част са изложени достиженията на психоанализата, психологията и социологията по отношение на социалните роли на мъжете и жените. Във втората ѝ част акцентът е върху разбиранията на международното публично право относно тези социални роли. Съчетаването на всички тези научни школи допринася за пълното разбиране за мястото, което двата пола заемат в съвременното общество.

Глава 1 започва с класическите психоаналитични теории на Зигмунд Фройд и Жак Лакан. Психоанализата позволява изучаването на отношенията между отделните индивиди в обществото. Много теории за субективността обръщат внимание (в по-голяма или в по-малка степен) на ролята на пола при формирането на субекта. Психоанализата обаче, при всичките ѝ ограничения и критики срещу нея, винаги е била заинтересована от пола като водещ фактор при създаването на субекти. Анализът в труда се съсредоточава върху разбиранията на Фройд и Лакан, защото те са основополагащи за развитието на психоанализата през 20-ти и 21-ви век.

Ключово понятие в теорията на Зигмунд Фройд е Едиповият комплекс. Този комплекс описва психическото действие на един набор от чувства като привличане, желание, любов, омраза, съперничество и вина, които детето чувства спрямо своите родители. Обикновено той се случва около три- до пет-годишна възраст и обяснява как детето започва да се идентифицира с родителя от същия пол. Това развитие се различава при невръстните момчета и момичета.¹

---

¹ За по-пълно описание на фазите и начините на протичане на Едиповия комплекс във фройдистката теория виж: FREUD, Sigmund. *Gesammelte Werke*. Köln: Anaconda Verlag GmbH, 2014.

Така според тези възгледи момчето тръгва по пътя на позитивния Едипов комплекс, при който то желае майка си и се идентифицира с баща си. В края на позитивния Едипов комплекс любовният обект е противоположният пол, а при негативния обектът на желание е от същия пол. Малкото момиче поема по по-различен път след пред-Едиповия комплекс. То също влиза в етапа, при който активно обича майка си. Според тази теория, когато момичето открива, че няма пенис, то развива кастрационен комплекс, който включва омраза към себе си и силна непоносимост към майката. При момичетата Едиповият комплекс включва отказ от силно желанието пенис и заместването му с желанието за бебе. За да направи това, момичето насочва желанието си към своя баща.²

Следователно Едиповият комплекс е от ключово значение за развитието на мъжките и женските идентичности. Представен според идеите на Фройд обаче той води до редица критики, които продължават да вълнуват учените, занимаващи се с проблемите на пола. В дисертацията са представени позициите както на критици, така и на застъпници на психоаналитичната школа на Фройд.

Представените в труда критики на ключови понятия на фройдистката психоанализа поставят въпроса до колко Зигмунд Фройд се е опитвал да бъде независим от разбиранята на преобладаващата част на обществото за формирането на човешката идентичност и за типично мъжко и типично женско поведение. Фактът, че такива критики изобщо съществуват, както и мненията на някои изследователи, че традиционните разбираня на психоанализата не биха могли да се прилагат спрямо съвременното общество, още повече изострят вниманието към проблема за обективността на австрийския изследовател.

Жак Лакан преработва идеите на Фройд и открива, че има психоаналитичен материал в лингвистични термини. Негово е твърдението, че несъзнателното е конструирано като език, следователно несъзнателното е определено от доминиращата система от знаци на социалния ред, която френският изследовател нарича „Символичното“. Според версията на Лакан за Едиповия комплекс придобиването/научаването на езика от детето е ключово – чрез него детето потиска желанието към майката. Научавайки се да говори, малкото дете отхвърля специалното телесно единение

---

² CRANNY-FRANCIS, Anne et al. Gender Studies: Terms and Debates. New York: Palgrave Macmillan, 2003, p. 50.

с майката, която то си представя като едно всесилно, фантастично същество. Детето възприема езика и неговата вече създадена система за разбиране на половото различие. В тази теория няма пенис – психоаналитикът говори за „фалос“. Така за Лакан фалосът не е еднозначен с пениса, а представлява универсалния означител на загубата. В неговата идея никой никъде не притежава фалоса.

Според Рагланд-Съливан Лакан не е ограничен до биологично или пространствено-времево обяснение на половите роли както е при Фройд. Значение има фактът, че френският психоаналитик се вглежда в лингвистиката и културната антропология.³ Така оформянето на социалните структури около полови стереотипи произлиза от обработката на една илюзия – на едно имагинерно възприятие - като реален обект.

Следващият етап от проучването на социалните роли на мъжете и жените в съвременното общество е свързан с изследване на категорията „пол“. Именно полът стои в основата на разпределението на социалните роли, които се делят на типично мъжки и типично женски. Разбира се, в хода на развитието на обществото тези разбирания са еволюирали и са се променяли. Това, което не се променя обаче, е фактът, че полът заема основната роля за изграждането на тези представи.

На пръв поглед категорията „пол“ изглежда ясна – това са биологичните характеристики (външни и вътрешни полови органи/ белези). Първата и втората вълна от изследователите на феминизма обаче дават началото на един нов дебат в науката. Според тях трябва да се прави разграничение между биологичните характеристики, определящи пола на човека, и чисто социалните разбирания какво означава типично „мъжко“ и типично „женско“ поведение, какви критерии за мъжественост и женственост поставя обществото. Разликата между двете измерения на пола – биологичното и социалното – са изразени най-добре с англоезичните термини “gender” и “sex”. Проблемът при използването на тези термини обаче е, че няма ясна граница помежду им и че изследователите продължават споровете, започнали още през 70-те години на 20-ти век. Мненията са различни, някои от тях са дори противоположни - “gender” и “sex” са две различни понятия с ясно очертани граници; това са различни термини, но границите

---

³ RAGLAND-SULLIVAN, Ellie. Jacques Lacan: Feminism and the Problem of Gender Identity. *SubStance*, Vol. 11, No. 3, Issue 36 (1992), pp. 14-15.

помежду им са размити; двата термина до една или друга степен се припокриват. Опитите за разясняването на точното значение на “gender” и “sex”.

Теориите, които са представени в дисертацията, могат да бъдат разделени в две основни групи. Първата група теории разглежда “gender” като езиков конструкт и отразява първоначалната употреба на думата като граматическа категория. Втората група теории се фокусира върху възгледа, че “gender” в самата си същност е обществен конструкт, който е част от културата и съдържанието му се променя с развитието на социалните взаимоотношения. Тази втора група е доминираща сред изследваните теории.

Преди да се премине към подробното анализиране на двете групи теории в труда са изложени вижданията на Джудит Бътлър, които обаче не могат да бъдат класифицирани в някоя от посочените групи. Тя твърди, че “gender” е процесът на въплъщаване, който от своя страна е резултат от повторното изпълнение на “gender” определящите процеси. Освен това според нея целият дебат относно съдържанието на понятията “gender” и “sex” и кое от двете идва на първо място е просто диверсия от истинския проблем. От концепцията на Бътлър се разбира, че “gender” не трябва да бъде разглеждан просто като културното приписване на значение върху предварително зададения “sex”. “Gender” също така трябва да се използва за означаване на самия апарат, чрез който се установяват половете.⁴

Първоначално “gender” е използван като термин в лингвистиката за описание на формалните правила, които следват от обозначаването на мъжкото и женското. В средата на 70-те години на 20-ти век обаче изследователите на феминизма започват да използват термина, за да се позоват на социалната организация на връзката между половете и за да обозначат отхвърлянето на биологичния диморфизъм, който се подразбира от употребата на понятия като пол (“sex”) или полово различие. Всъщност за изследователите на феминизма привлекателността на “gender” като концепция е тясно свързана с неговата разнородност в лингвистиката – фактът, че той съществува под различна форма в различните езици, а дори и отсъствието му в някои езикови семейства.

Символният аспект на езика също играе важна роля за социалната конструкция на концепции като “gender”. Много от изследователите на феминизма твърдят, че терминът

---

⁴ BUTLER, Judith. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge, 1990, p. 7.

“gender” е изцяло пропит от символи, които излагат на показ културни предположения относно мъжествеността и женствеността. Следователно тъй като значението на “gender” може да се променя и наистина се променя (както прави културата), то би било доста трудно да се опише термина спрямо условията на сега създаваните роли, които се считат за социално приемливи.⁵

Един от най-известните теоретици, чиито идеи могат да бъдат включени във втората група теории за съдържанието и значението на “gender” (“gender” като социална конструкция), е Симон дьо Бовоар. Най-важната ѝ идея е, че именно „цивилизацията“, т.е. хората определят какво поведение трябва да възприеме жената, за да изпълнява добре определената ѝ социална роля. Единствено и само присъствието на други индивиди може да определи начина, по който индивидът възприема себе си. Дьо Бовоар изцяло изключва ролята на биологията. Социалните отношения между хората са тези, които определят статута на жената.

Нанси Чодороу говори за същинска “gender” идентичност. Под този израз се разбира едно когнитивно усещане за полово определена собствена личност – усещането, че човек е мъж или жена. Тя се установява едновременно с чувството за собствена личност през първите две години след раждането на детето.⁶

По-голямата част от идеите и дискусиите относно термина “gender” като социален конструкт и социалните роли, приписвани на мъжете и жените, се занимават с положението на жената в обществото. Това е свързано до голяма степен с идеите на изследователите на феминизма, че съвременното общество е патриархално и определящо мъжа като заемащ водещите позиции, докато на жената е отредено да стои в неговата сянка. Така тези автори искат да обърнат повече внимание на ролята на женския пол и на начините, по които неравенството между половете би могло да бъде преодоляно.

Въпреки това през последните десетилетия се наблюдава нова тенденция в социалните науки: да се говори повече за мъжкия пол и за обществените очаквания за съвременния мъж, както и за това какво съдържание се влага в определения като „мъжко“ и „мъжествено“ (когато става дума за начини на поведение).

---

⁵ CREEDON, Pamela J. The Challenge of Re-Visioning Gender Values. In: Women in Mass Communication: Challenging Gender Values. (Ed. By CREEDON, Pamela J.). S.l.: Sage Publications, Inc., 1989, pp. 22-23.

⁶ CHODOROW, Nancy. Gender, Relation, and Difference in Psychoanalytic Perspective. In: The Polity Reader in Gender Studies. Oxford: Polity Press, 1994, pp. 44-45.

Вземайки предвид всичко казано до този момент, изводът е, че терминът “gender” е непреводим на български език. Следователно превод като „социален пол“ би бил доста неподходящ и на български език е по-уместно да се използва чуждоезиковата дума. Причината за това е комплексното съдържание на “gender”, което го прави не толкова понятие, а цяла философия, идеология, която има свои собствени идеи за устройството и начините на функциониране на съвременното общество и за ролите, които мъжете и жените заемат в него. Единствено би могло да се каже, че същностна характеристика на тази идеология е цялостното пренебрегване на биологичните маркери (първични и вторични полови белези), определящи пола на дадено човешко същество като мъжки и женски. По този начин всеки човек би следвало да е свободен да избере и използва съответните местоимения и изобщо думи, с които сам да определи половата си идентичност. Допустимо е дори гъвкавото самоопределение, в което човек изобщо отказва да изтъква половата си принадлежност. Крайната цел пък би била обществото да свикне с подобно гъвкаво самоопределение и да гарантира правата и свободите на индивида, както и да осигури надеждна защита от дискриминация. Всичко това са елементи на т.нар. “gender” идеология и са доказателство защо трябва да се използва английският термин. Този термин съдържа всички тези елементи и би било много трудно да се намери подходящ аналог на български език.

На този етап всеобхватното разпространение на “gender” идеологията и възприемането ѝ от обществото като цяло изглежда малко вероятно. Една от причините са по-консервативно настроените кръгове, за които все още представлява трудност да се възприемат хората с различна сексуална ориентация и които са напълно чужди на разбиранията, вплътени в “gender” идеологията. Още по-немислима изглежда вероятността биологичните полови характеристики на човека изцяло да бъдат пренебрегнати в полза на социалните норми за мъжко и женско, за мъжествено и женствено поведение. Напълно нереалистично е и не трябва да бъдат пренебрегвани природните характеристики на човешкото същество.

Съдържанието на термина “sex” не е подлагано на такива ожесточени дебати като това на понятието “gender”. “Sex” винаги е считан за свързан с биологичните маркери, определящи пола на даден човек. Хората вярват, че доказателството за съществуването на двата пола е самото тяло.

Втората част на Първа глава на дисертацията се отнася до разглеждането на социалните роли на мъжете и жените според международното публично право.

Дебатите относно точните значения на термините “sex” и “gender” като че ли все още не са обхванали напълно международното право, макар че през годините се срещат някои документи, които илюстрират добре объркването, идващо от липсата на точно определена дефиниция.

Акцентът в дисертацията е върху правата на жените, защото повечето изследователи смятат, че правата на мъжа са добре осигурени (било то и заради идеята, че международното право е основано върху мъжките разбирания за регулацията на отношенията). Така в труда се набляга върху международните актове за защита правата на жените. Освен това, регулирайки положението и ролята на жените, тези актове индиректно управляват и положението и ролята на мъжете, тъй като те са взаимосвързани и взаимозависими.

В теоретичните търсения на изследователите на феминизма относно международното право най-общо и правата на жените в частност съществуват различни течения и подходи, които се интересуват от един или друг аспект на този проблем. Въпреки това разнообразие от идеи обаче теоретиците са единодушни, че е необходимо извършването на промяна и че правата на жените трябва да бъдат поставени на преден план.

В главата са представени възгледи относно необходимостта от промяна в нормите *jus cogens* (императивните норми) на международното публично право. Според тези виждания в нормите се включват забрани за расова дискриминация, но половата дискриминация е често пренебрегвана.

Основният международен документ, занимаващ се с проблемите на жените, е Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (по-известна като Женската конвенция). Сериозен проблем пред акта е пропускането на специална клауза относно насилието срещу жени и липсата на подкрепа за жените, които искат да внесат индивидуални иски.⁷ И все пак конвенцията има значителен принос за „популяризирането“ на правата на жените в по-широкия контекст

---

⁷ TANG, Kwong-Leung. The Leadership Role of International Law in Enforcing Women’s Rights: The Optional Protocol to the Women’s Convention. *Gender and Development*, Vol. 8, No. 3 [Leadership] (Nov., 2000), pp. 66-67.

на правата на човека по отношение на стандартите и прилагането и за подтикването на местните или националните усилия за прилагане.

Темата за насилието срещу жените също е част от дисертацията, като е направен бърз преглед на международните опити за изкореняването на този (за съжаление) широко разпространен проблем. В международен план са направени първите стъпки към премахването му – към този момент те представляват просто намерения за действия, като всяка една държава трябва сама да избере дали да предприеме или не.

Част от усилията на Организацията на обединените нации за подобряване положението на жените по целия свят е провеждането на поредица от световни конференции, на които да се дискутират мерките, които държавите трябва да предприемат (или вече са предприели). Задача на тези конференции е да улесни и да засили сътрудничеството между държавите за постигане на равни права между мъжете и жените, дори да се спомогне за изясняването на някои спорни термини. Проведени са четири такива конференции, като от изследователска гледна точка най-голям интерес представлява Четвъртата световна конференция на ООН относно жените, проведена от 4 до 15 септември 1995 г. в Пекин, Китай. Интересни са не само действията на самите държави по време на форума, но и опитите понятието “gender” да бъде разяснено и да бъде прието едно-единно съдържание на думата, което да важи за всички държави и което да бъде еднакво приемливо за всички тях.

В рамките на ООН противоречията са толкова големи, че Комисията за статута на жените по-рано създава контактна група, която да потърси аргументи относно „общо разбираното“ значение на “gender” и която да представи заключенията си на Пекинската конференция. Несъгласията между тези, които говорят за социално конструираните роли на мъжете и жените води до едно доста неясно решение, което е предложено за приемане като Приложение към Програмата за действие на конференцията. Заявлението относно общо разбираното значение на термина “gender” (Statement on the Commonly Understood Meaning of the Term “Gender”) казва следното: „... препотвърждава, че думата “gender”, както е употребена в Платформата за действие, е била предвидена да бъде интерпретирана и разбрана, както е в обикновената, общо приета употреба.“⁸

---

⁸ Statement on the Commonly Understood Meaning of the Term “Gender”.

Заключителният акт от Пекинската конференция през 1995 г. не е единственият международноправен документ, съдържащ термина “gender”, който предизвиква дебати относно употребата на това понятие. Подобно е случилото се в редица европейски общества относно Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (по-известна като Истанбулската конвенция). Проблемът пред този документ е също така не-добре изясненото значение на термина “gender” и трудното намиране на адекватна дума, с която той да бъде преведен на останалите езици. Самата Конвенция на СЕ се опитва да даде дефиниция за понятието в своите клаузи, но в крайна сметка се оказва, че предложеното определение предизвиква също толкова дебати и неясноти.

Някои депутати от Европейския парламент заявяват яростна опозиция към това, което те считат за „идеологически багаж“ на текста и неговата дефиниция за “gender”. Те отхвърлят идеята, че Съюзът има каквато и да била компетентност по въпроса и призовават за уважение на „вътрешния ред на всяко общество“.⁹

Защитниците на Конвенцията на Съвета на Европа твърдят, че са се изказали много неверни твърдения относно термина “gender” в текста на акта, като идеята е да се дискредитира целта за прекратяване на насилието срещу жени. Те смятат, че този термин нито замества биологичната дефиниция за “sex”, нито понятията „мъже“ и „жени“, а по-скоро подчертава колко много неравенствата, стереотипите – и в следствие – насилието не произхождат от биологичните различия между половете, а са по-скоро резултат от един социален конструкт, т.е. от нагласите и възприятията за това как мъжете и жените трябва „да бъдат“ в обществото. Според застъпниците затрудненията при превода на термина “gender” и неговото разграничаване от понятието “sex” в езици, които нямат точно същите еквиваленти, не трябва да се превръщат в претекст за отхвърлянето на Конвенцията или в пречка пред нейното прилагане.¹⁰

---

⁹ Combatting violence against women: all EU countries must ratify the Istanbul Convention. *European Parliament: Press Releases* [online]. 2018. [cited 15 November 2019]. Available from: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180309IPR99425/violence-against-women-all-eu-countries-must-ratify-the-istanbul-convention> .

¹⁰ Ending misconceptions about the Convention on Preventing and Combatting Violence against Women and Domestic Violence. *Council of Europe, Directorate of communications* [online] 2018. [cited on 15 November 2019]. Available from: https://search.coe.int/directorate_of_communications/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016808f0fb1

В дисертационния труд са разгледани общо 14 нормативни акта, които са от ключово значение за развитието на международната и европейската защита на правата на човека – и част за защита на правата на жените.

Трябва да се отбележи, че дисертацията е един от първите научни трудове, които обръщат внимание на Конвенцията на Международната организация на труда относно премахването на насилието и тормоза в света на труда (Конвенция № 190). Документът е приет от МОТ на сесията на организацията през юни 2019 г. и предстои популяризирането ѝ в световен мащаб, а след това приемането и ратифицирането ѝ от отделните държави. Чрез тези международен договор се запълва една нормативна празнина. Освен това той допринася и за по-голяма яснота при използването на определени термини. Най-добре това се вижда, когато става въпрос за сексуалния тормоз, който според различните разбирания може да включва от сексистка шега до изнасилване.

6. Глава 2. Сексуален тормоз. Движенията “Me Too” и “Time’s Up”

Втората глава на дисертацията е озаглавена „Сексуален тормоз. Движенията “Me Too” и “Time’s Up”“, а обемът ѝ е 94 страници. Тя също условно може да бъде разделена на две части. Първата ѝ част се занимава изцяло с проблема сексуален тормоз (в частност тормозът, извършван от мъже над жени на работното място), като са отразени различни аспекти на темата. Втората част е с акцент върху новите движения за социална справедливост “Me Too” и “Time’s Up”, като трудът претендира да е едно от първите по-задълбочени проучвания на двете инициативи.

Сексуалният тормоз като самостоятелен проблем за изследване (и изобщо като изследователски проблем) започва да се разглежда едва в началото на 80-те години на 20-ти век, което е ясен знак за това колко силно е бил подценяван този въпрос – от обществото, а след това и от учените. Първото голямо изследване се появява през 1979

г. – това е “Sexual Harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination” на Катрин МакКинън.¹¹

Има различни причини за възникването на интереса към сексуалния тормоз. През 70-те и 80-те години на 20-ти век жените заемат все повече и повече работни места, а от друга страна изследователите на феминизма все по-стриктно повдигат въпроса, че жените се намират в подчинено положение спрямо мъжете – не само у дома, но и на работното място. Така не е изненадващо, че обществото започва да смята за непозволено и непоносимо сексуалните заплахи и репресии, обидите, сексуалните намеци и сексуалния хумор, които до този момент да били пасивно изтърпявани от жените. Жените предизвикват мъжкото негодувание, като едновременно възприемат нови властнически роли в бизнеса и в сферата на труда и като нахлуват в сигурния до този момент мъжки бастион на физическата работа (напр. въглищните мини, строежите, полицейските участъци). Това негодувание, свързано с все по-голямото общуване между мъже и жени на работното място, без съмнение е още една предпоставка за появата на сексуалния тормоз.¹²

МакКинън дава едно от първите определения за сексуален тормоз. Според нея: „Сексуалният тормоз, определен най-широко, се отнася до нежеланото налагане на сексуални изисквания в контекста на връзка с неравна власт. Централна за тази концепция е употребата на власт, извлечена от една социална сфера, която да доведе до облаги или до наложени лишения в друга сфера.“¹³

Въпреки съществуващите различни определения за тормоз учените са единодушни в това, че е еднакво вероятно за мъжете и за жените да преживеят поведение на сексуален тормоз по различен начин заради половото неравенство и културно предписаното изразяване на сексуалността.

Едно от определенията за сексуален тормоз в Съединените щати е дадено от Комисията за равни професионални възможности¹⁴ в нейните “Guidelines on Discrimination Because of Sex”, което в своята същност е неутрално и не включва злоупотребата с власт (както дефиницията на Катрин МакКинън), която често е

---

¹¹ MACKINNON, Catherine A. *Sexual Harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination*. New Haven, CT: Yale University Press, 1979.

¹² FRANKEL PAUL, Ellen. *SEXUAL Harassment as Sex Discrimination: A Defective Paradigm*. *Yale Law & Policy Review*, Vol. 8, No. 2, 1990, p. 333.

¹³ MACKINNON, Catherine A. *Sexual Harassment of Working Women...*, p. 6.

¹⁴ Equal Employment Opportunities Commission (EEOC).

критикувана и е считана за не-винаги необходим критерий за съществуването на сексуален тормоз. Този регулативен инструмент в хода на годините се доказва като много важен при оформянето на исковете срещу сексуален тормоз.

„Нежеланите сексуални опити за сближаване, исканията за сексуални услуги и други видове вербално и физическо поведение със сексуална природа съставляват сексуален тормоз, когато (1) подчиняването на това поведение е направено явно или неявно като срок или условие за заетостта на даден индивид; (2) подчиняването или отхвърлянето на подобно поведение от индивида е използвано като основа за професионални решения, засягащи този индивид, или (3) такова поведение има за цел или ефект неразумна намеса в трудовото представяне на индивида или създаването на сплашваща, враждебна или обидна работна среда.“¹⁵

В литературата и в обичайното право са идентифицирани две сравнително различни категории на този вид тормоз. Първата категория се нарича „тормоз *quid pro quo*”, което се превежда като „тормоз танто за танто“. Тя може да бъде определена като основната форма – като първообраза. Тя включва претенция, че от служителя се е изисквало да се поддаде на сексуални опити за сближаване като условие за получаване на облага като например повишение или да се избегне наказание - например уволнение. „Заплахата „спи с мен или ще те уволня“ е класическият случай, въпреки че съдилищата могат да открият скрита заплаха и в не толкова директно изказване.“¹⁶ Основната причина такъв тип поведение да се счита за полова дискриминация – а не да се разглежда просто като противно и неуместно държане – е, че сексуалното искане е нямало да бъде направено, ако служителят е от другия пол.

Втората форма на сексуален тормоз е „тормоз във враждебна среда“. Тя включва претенция, че работната среда е просмукана със сексуалност или „дискриминационно сплашване, подигравки и обиди“.¹⁷ Оплакваният се служител трябва да докаже, че тя (или той) е бил подложен на „нежелано“ поведение, основано върху пола, което е „достатъчно сериозно или широко разпространено, за да промени условията на

---

¹⁵ Equal Employment Opportunities Commission Guidelines on Discrimination Because of Sex.

¹⁶ BROWNE, Kingsley R. Sex, Power, and Dominance: The Evolutionary Psychology of Sexual Harassment. *Managerial and Decision Economics*, Vol. 27, No. 2, 3, Evolutionary Psychology and Management (Mar. – May, 2006), p. 146.

¹⁷ Виж решението по делото *Meritor Savings Bank v. Vinson*, 1986.

професията на жертвата и да създаде обидна работна среда.¹⁸ Жалбоподателят също така трябва да докаже не само че той самият е възприел средата като обидна, но също и че един хипотетичен „разумен човек“ я вижда по същия начин, за да се избегне възможността работодателите да бъдат държани отговорни заради свръхчувствителността на своите служители.¹⁹

Съществуват различни разбирания относно това дали при този вид тормоз става дума единствено за сексуални отношения или за власт. Тази взаимовръзка са изключително сложни и не трябва да се пренебрегва нито едната от двете причини. Дори спокойно може да се каже, че при сексуалния тормоз става въпрос както за интимни отношения, така и за придобиването на власт, като в отделните случаи единият от двата елемента има водещо значение – винаги близко следван от втория елемент.

Фактор за появата на сексуалния тормоз са различните възприятия и нагласи на мъжете и жените за търсене на партньор. Трябва да се направи и разграничението между търсене на партньор чисто и просто за разнообразни сексуални контакти и такъв, с който да се изгради по-стабилна връзка, която в даден момент да доведе дори до създаването на поколение. Всичко това има значение и за начините, по които двата пола се разграничават в определянето на даден вид поведение като сексуален тормоз или като съвсем нормално държане – възприятия, оставящи голямо място за недоразумения.

Жените различават повече видове сексуално поведение като тормоз, макар че при двата пола има съвсем малко разлики спрямо възгледите им за по-сериозните форми на тормоз като напр. принудителния секс.²⁰ По-вероятно е жените отколкото мъжете да възприемат докосването или сексуалните коментари като сексуален тормоз. Доказано е, че значително мнозинство от жените биха са обидили от сексуални увертюри на работното място, докато значително мнозинство от мъжете биха се почувствали поласкани.²¹ Следователно там, където мъжът може да види „възможност“, жената вижда „опасност“.

Дисертацията обръща внимание и на сексуалния тормоз в онлайн пространството. Широката употреба на социалните медии както за лични, така и за професионални

---

¹⁸ BROWNE, Kingsley R. Sex, Power, and Dominance... p. 147.

¹⁹ Ibid.

²⁰ CORR, P. J., C. J. JACKSON. Dimensions of perceived sexual harassment: effects of gender and status/ liking or protagonist. *Personality and Individual Differences*, Vol. 30, 2001, pp. 525-539.

²¹ GUTER, Barbara A. Sex and the Workplace. San Francisco: Jossey Ban, 1985.

нужди, оказва влияние и върху съвременните концепции за сексуалния тормоз. Традиционните гледни точки относно тормоза изразяват разбирането, че той се случва в границите на работното място. Контактите в социалните мрежи извън тези рамки обаче създават необходимост да се преразгледат тези идеи.

Съществуват редица опасения относно любовните връзки на работното място, но въпреки това те се случват. Тази реалност, „добавена към употребата на социалните медии за започване и контролиране на такива взаимоотношения, е взривоопасна комбинация особено сред по-младото и технически грамотно поколение.“²² Проблемът е, че някои романтични връзки могат да се превърнат в сексуален тормоз, ако връзката не е приключила добре.

В миналото повечето от правните обвинения в сексуален тормоз в резултат на предишни любовни отношения на работното място в Съединените щати включват директни подходи от типа танто за танто, отправени от началник към служител на по-ниско ниво. Новите технологии и социалните медии създават ситуации, при които служители се оплакват, че техни колеги са създали враждебна работна среда извън работното място. Това се случва чрез платформи като Twitter, Facebook, LinkedIn, но не се ограничава само в тях, а засяга поведението на служителите на самото работно място.²³ Следователно въпреки че този вид онлайн контакти се състоят извън службата работниците могат да се почувстват неудобно да се върнат там и да общуват с тези хора. Едната страна може да почувства, че продължаването на контакта в социалните медии представлява тормоз, докато другата страна може да счита съобщенията просто за приятелска комуникация и сексуални шеги.

Изводът е, че навсякъде по света работодателите трябва да създадат мерки за защита на служителите си от сексуален тормоз без значение от комуникационния канал – във всеки случай тормозът винаги се отразява върху представянето на служителя на работното място, без значение дали това поведение се случва в или извън границите на офиса.

---

²² MAINIERO, Lisa A., Kevin J. JONES. Sexual Harassment versus Workplace Romance: Social Media Spillover and Textual Harassment in the Workplace. *Academy of Management Perspectives*, Vol. 27, No. 3 (August 2013), p. 189.

²³ KIM, S. NLRB backs worker fired after Facebook posts ripping boss. NBC.com, 2010. [cited 23rd January 2020]. Available from: ripping boss. ABCNews.com. Available at <http://abcnews.go.com/Business/facebook-firing-labor-board-takes-stand/story?id=12099395&page=2>.

Тази част на Втора глава завършва с преглед на възможните последици от извършването на сексуален тормоз. Важно е да се отбележи, че тормозът оказва въздействие не само върху пряко засегнатите лица – тормозещия и жертвата – но и върху трети страни. Тормозът влияе върху работодателите, върху служителите, върху цялата организация. Оказва се, че частният случай на тормоз може да доведе до редица негативни последици за цялата компания, което пък може да се отрази зле на правенето на бизнес.

Сексуалният тормоз представлява правен, етически и морален проблем за компаниите в сферата на организационните връзки. Той също така представлява икономически, социален и конкурентен проблем за даден работодател. Тормозът е една от основните причини за създаването на лоши професионални отношения. Компаниите, в които често се случва такъв тормоз, често имат и допълнителни проблеми в техните вътрешни организационни връзки.

Трябва да се има и предвид, че едно съдебно дело в резултат от противозаконен тормоз може да доведе до сериозни парични глоби за работодателя, което от своя страна създава проблеми от икономическо и конкурентно естество за цялата компания. Имиджът на съответната компания също може да пострада от подобни обвинения.

Във втората част на Втора глава на дисертацията са представени и анализирани движенията “Me Too” и “Time’s Up” с техните основни характеристики и с предизвикателствата пред развитието им.

Един малко познат на широката общественост факт е, че кампанията “Me Too” всъщност има доста дълга история преди публичността, която получава от поста на Алиса Милано от октомври 2017 г. Началото на движението е дадено през 2006 г., когато активистката Тарана Бърк основава организацията с идеална цел Just Be Inc. и нарича нейната дейност движение “Me Too”. Целта на това движение е да помогне на хора, които са преживели сексуален тормоз или насилие. Самата фраза “Me Too” има дори още по-дълга история, тъй като е създадена от Бърк през 1997 г. Тарана Бърк чува историята на 13-годишно момиче жертва на сексуално насилие. По-късно активистката споделя тази случка с The New York Times: „Нямах нито отговор, нито начин, по който да й помогна

в този момент. Дори не можем да кажем „аз също“.²⁴ Създаването на фразата освен това е свързано с желанието на активистката да разпространява „овластяване чрез емпатия“ сред цветнокожите жени, преживели сексуално насилие, особено в рамките на непривилегированите общности. Така тя иска да обедини оцелелите жени в една лечебна общност, за да могат те да не се чувстват сами в своите преживявания. При създаването си движението на Бърк наистина е полезно за нейната общност, но така и не получава широко признание преди редовната употреба на социалните медии.²⁵

На 5 октомври 2017 г. на страниците на The New York Times излиза статия на журналистите Джуди Кантор и Мегън Тукий, в която влиятелният холивудски продуцент Харви Уайнстийн е публично обвинен в сексуален тормоз от актриси и бивши служители на Weinstein Corporation. Историята във вестника е първото записано инкриминиране на похожденията на Уайнстийн.

Началото на движението #MeToo е на 15 октомври 2017 г., когато актрисата Алиса Милано публикува (вече известния) си твит, в който окуражава хората да споделят техния опит по отношение на сексуалния тормоз и насилие, използвайки #MeToo, за да покажат колко разпространен е този проблем.

В следващите седмици и месеци все повече известни личности са обвинени в неуместно сексуално поведение. Все пак по-важното последствие от това първоначално избухване е, че това движение се разпространява в различни компании, правейки работодателите по-осъзнати по отношение на неравенството между половете и сексуалния тормоз между служителите като сериозни проблеми.

“Time’s Up” следва популяризирането (и разпространението) на различни истории за сексуално насилие след разпространението на #MeToo в социалните мрежи. Така през ноември 2017 г. Alianza Nacional de Campesinas (Националният алианс на работничките в селското стопанство) в Съединените щати изпраща писмо на солидарност към жените в Холивуд, свързани с разкриването на инциденти на сексуално посегателство, извършени от Харви Уайнстийн. Писмото е публикувано в списание Time

---

²⁴ NICOLAU, Elena. A #MeToo Timeline To Show How Far We’ve Come - & How Far We Need To Go. 5 October 2018 [cited 29 February 2020]. Available from: <https://www.refinery29.com/en-us/2018/10/212801/me-too-movement-history-timeline-year-weinstein>.

²⁵ THOMSON, Katie. Social Media Activism and the #MeToo Movement. 12 June 2018 [cited 29 February 2020] Available from: <https://medium.com/@kmthomson.11/social-media-activism-and-the-metoo-movement-166f452d7fd2>.

и описва преживявания на тормоз и насилие срещу жените, занимаващи се със селско стопанство. В писмото се твърди, че то е написано от името на около 700 000 жени фермери в САЩ.²⁶

Заради това писмо, а и заради хилядите споделени истории с #MeToo, на 1 януари 2018 г. в *The New York Times* е обявено създаването на движението “Time’s Up”. Част от това движение е *The Time’s Up Legal Defense Fund* (Фондът за правна защита), чиято цел е да предложи правна и финансова подкрепа на хората (мъже и жени), които са преживели сексуален тормоз на работното място и са решили да се борят срещу него в съда, но може би нямат средствата, за да го направят сами. Според GoFundMe този фонд е най-успешната им кампания, събирайки повече от 21 милиона щатски долара само за два месеца (фондът е създаден през декември 2017 г.) и продължава всеки ден да получава дарения.²⁷ Жените или мъжете могат да поискат помощ през уебсайта и след това са свързвани с адвокат, чийто хонорар се покрива от фонда. По данни от февруари 2018 г. повече от 500 адвокати са предложили услугите си на “Time’s Up” и над 1800 жени са поискали/ получили помощ.²⁸ Според Националния женски правен център, който управлява Фонда, около 40% от хората, търсещи помощ, са цветнокожи жени, а 65% от тях имат нисък доход и идват от индустрии като строителство, хранителни услуги и армията.²⁹

По данни на Facebook в рамките на 24 часа над 4,7 милиона хора по света са използвали хаштага, като са били генерирани над 12 милиона поста, коментара и харесвания.³⁰ До 3 май 2018 г. туйтът на Алиса Милано е получил 68 000 отговора.

Разсъждавайки върху това защо движението #MeToo е толкова успешно, би било полезно да се обмислят разнообразните елементи, които го превръщат в такъв успех:

- Влиятелна личност в социалните мрежи (Алиса Милано) със силен глас;

---

²⁶ Unknown Author. 700,000 Female Farmworkers Say They Stand with Hollywood Actors against Sexual Assault. *Time* [online]. 10 November 2017. [cited 1 March 2020]. Available from: <http://time.com/5018813/farmworkers-solidarity-hollywood-sexual-assault/>.

²⁷ THOMSON, Katie. Op. cit.

²⁸ Ibid.

²⁹ WALTERS, Joanna. #MeToo: a revolution that can't be stopped, says Time's Up co-founder. *The Guardian* [online]. 21 October 2018. [cited 1 March 2020]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/21/metoo-revolution-times-up-roberta-kaplan>.

³⁰ ZILLES, Christian. The #MeToo Movement Shows The Power of Social Media. 3 May 2017. [cited 1 March 2020]. Available from: <https://socialmediahq.com/the-metoo-movement-shows-the-power-of-social-media/>.

- Съобщение с непроменлива актуалност, което надхвърля култури и нации;
- Социални платформи – Twitter и Facebook – които правят много лесно споделянето и харесването на съдържание (по този начин улесняват изразяването на солидарност от други хора чрез един клик на мишката);
- Хаштаг, който е прост, директен, овластяващ и дълбоко личен.³¹

В дисертацията не е подминато разпространението на хаштаг #MeToo в различни държави. В частност са дадени примери с циркулацията му във Франция, Индия и Южна Корея. Тези държави са избрани, защото: 1) в своята същност представляват коренно различни общества с уникални традиции и различаващо се отношение към жената и нейната социална роля; 2) това са едни от най-силно засегнатите държави в последвалата вълна от истории и обвинения в сексуално насилие; 3) хората в тези страни реагират по различен начин на движението – сред тях има и застъпници, и критици на кампаниите.

Към този момент България остава встрани от вълната инициативи срещу сексуалния тормоз, започнала след разпространението на #MeToo в социалните мрежи. Българският еквивалент на хаштага - #АзСъщо – за кратко време се появява в интернет пространството, но бързо е заглушен от други теми от вътрешнополитическия живот в страната. Марина Стоименова отбелязва, че „Хората – мъже и жени – които казаха гласно #АзСъщо в България, се броят на пръстите на едната ръка, а сред известните публични личности няма нито един, признал за някакъв вид насилие от страна на висшестоящ“, като добавя: „В родните телевизионни студиа цари оглушително мълчание по въпроса с личното #MeToo. За сметка на това обаче се обсъжда колко бил виновен Кевин Спейси в САЩ.³²

Според Ивайло Дичев “Me Too” не става популярно в България, „защото патриархалната стена на срама все още е твърде дебела. [...] Не е вярно, но не можем и

---

³¹ Ibid.

³² СТОИМЕНОВА, Марина. Защо в България няма #АзСъщо, а #MeToo е „глупост на ошипани богаташки“. Woman.bg, 10 декември 2017. [цитирано на 2 март 2020 г.]. Достъпно на: <https://woman.bg/novini/zashto-v-bulgariya-nyama-azsushto-a-metoo-e-%E2%80%9Eglupost-na-oshtipani-bogatashki%E2%80%9C.53988.html> .

да обвиняваме когото и да било в липса на смелост – рано или късно тя [вълната на движението - б.м.] ще дойде и лавината ще се отприщи и в България.“³³

Следователно може да се каже, че все още е рано да се предвиди кога и по какъв начин #MeToo ще засегне страната. Забавеното отражение на случващото се в други западни държави в България е в резултат на не-добро осъзнаване от страна на обществото на сериозността на този проблем, както и на факта, че той не е присъщ единствено на богатите западни държави.

Съществен проблем пред движението “Me Too” е неговата неопределена цел. Затова в момента съществуват различни дискусии дали то е създадено, за да вдъхнови и постигне промяна в отношението на всички мъже или само на част от тях. Липсва и информация (както и единно мнение) какви конкретни действия всъщност представляват крайната цел на движението.

Съществува голяма опасност от бурна враждебна реакция срещу #MeToo. Един вариант е откриването, че обвинения, отправени в рамките на “Me Too”, се оказват фалшиви. Това би компрометирало всички твърдения, споделени в рамките на движението, подкопавайки в голяма степен неговата легитимност. Подобни не-истинни твърдения биха се оказали огромна стъпка назад, тъй като традиционно обществото изпитва недоверие към разказите на жертви на сексуално посегателство. Тенденция, започваща да се променя бавно под влиянието на движението “Me Too”.

Друга ответна реакция е възможността мъжете да откажат да наемат жени или дори изобщо да общуват с жени – вече започват да се чуват подобни мнения. Тази реакция също би довела до премахването на постиженията на #MeToo, както и извоюваните с труд права на жените в сферата на труда. Крайна форма на този вид враждебна реакция е изгубването изцяло на подкрепата на мъжете към тази кауза – особено ако се продължи тенденцията всички мъже да бъдат виждани като насилници или потенциални насилници от активисти на движението.

Най-важното е #MeToo да не се превърне в управление на тълпата, при което различни хора са обвинявани и заклеймявани без съд и присъда, а вместо това се провеждат „съдебни процеси“ в медиите.

---

³³ ДИЧЕВ, Ивайло. И в България лавината #MeToo ще се отприщи. Factor.bg, 8 март 2019 г. [цитирано на 2 март 2020 г.]. Достъпно на: <https://faktor.bg/bg/articles/i-v-balgariya-lavinata-metoo-shte-se-otprishti> .

Най-основната опасност се състои във възможността то да остане само в онлайн пространството и така да не доведе до никакви съществени последици в „реалния“ свят. Така този онлайн активизъм може да се превърне в „слактивизъм“ – термин, с който се обозначава заявената подкрепа онлайн, която обаче не е придружена с никакви конкретни действия (освен с „кликане на мишката“).

Инициативата “Time’s Up” също не остава встрани и е обект на редица критики. Така например много писатели критикуват известните личности от Холивуд, че възприемат посланията на движението, но не предприемат никакви действия за осъществяването на промени в индустрията – а именно към такива промени призовава “Time’s Up”. Съществуват критики, че развлекателната индустрия „се основава най-много на жените, които експлоатира“, за да превърне техните преживявания и свидетелски показания във „вдъхновяващи послания и лесно смилаеми реклами“.³⁴ Други смятат, че основен недостатък на тази инициатива е липсата на разнообразие на говорителите му. Притеснението е, че мнозинството от представителите на “Time’s Up” са доста богати и притежават статут на известни личности. Има мнения, че публичните личности не са отдадени на каузата отвъд повърхностното им участие в организацията Time’s Up и че тези хора всъщност изобщо не представляват интересите на жените в истинските общности.³⁵ Освен това се чуват и възгледи, че целта на движението е да се бори със сексуалния тормоз в множество индустрии. Фокусът му върху Холивуд обаче може да доведе до разсейване от другите индустрии.

В края на Втора глава е направено сравнение между две от най-популярните фигури, свързани с движението “Me Too” – филмовият продуцент Харви Уайнстийн и певецът и музикален продуцент Р. Кели. Целта е да се провери какво е мястото на расата в започналото обществено обсъждане на сексуалния тормоз и дали наистина има основания да се твърди, че хората се интересуват повече от разказите на белите жертви отколкото от историите на цветнокожите лица, преживели сексуално посегателство.

---

³⁴ HESS, Amanda. Hollywood uses the very women it exploited to change the subject. *The New York Times* [online]. 24 January 2018. [cited 2 March 2020]. Available from: <https://www.nytimes.com/2018/01/24/arts/can-hollywood-fix-its-harassment-problem-while-celebrating-itself.html> .

³⁵ SEN, Rinku. The lefty critique of #TimesUp is tired and self-defeating. *The Nation* [online]. 9 January 2018. [cited 2 March 2020]. Available from: <https://www.thenation.com/article/the-lefty-critique-of-timesup-is-tired-and-self-defeating/> .

На пръв поглед, казусът „Харви Уайнстийн“ и казусът „Р. Кели“ имат много сходни черти: богати и влиятелни мъже тормозят сексуално или насилват жени, като така въздействат на кариерното развитие на тези жени. Ако те не се подчинят на сексуалните желания на тези мъже, то насилниците ще направят така, че жертвите нямат да получат никакви професионални ангажименти във филмовата или в музикалната индустрия. Задоволяването на желанията им обаче гарантира добро професионално развитие. Освен това слухове за непристойното поведение на двамата продуценти от години се разпространяват в медии, но получават цялото обществено внимание една след като #MeToo набира скорост.

В крайна сметка се оказва, че липсата на заинтересованост от медиите към скандала с Р. Кели е по-скоро свързана с факта, че първоначално разпространените истории са на обикновени момичета, а не на публични фигури. Едва по-късно, чак след излизането на документалния филм “Surviving R. Kelly”, се разбира, че изпълнителят е насилвал сексуално и бъдещи певици, познати на аудиторията. Трябва да се отбележи и фактът, доказан чрез доклада на Women’s Media Center (който е подробно разгледан в текста на дисертацията), че отразяването на случаи на сексуално насилие и тормоз се увеличава значително след създаването на движението “Me Too” и последвалия „ефект Уайнстийн“. Първите показания и твърдения срещу Кели се появяват месеци пред популяризирането на хаштага #MeToo.

Разбира се, расовият фактор също не трябва да бъде подценяван. Особено във връзка с първоначалната цел на създаденото от Тарана Бърк движение – подпомагане на цветнокожи момичета, пострадали от сексуално насилие. При казуса „Р. Кели“ става дума за един много сложен баланс между пол, раса и обществено положение, но е факт, че след разгласяването на посегателствата на Кели медиите започват да обръщат повече внимание на случаите на насилие над цветнокожи момичета.

7. Глава 3. Отразяване на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания

Трета глава на дисертацията е озаглавена „Отразяване на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания“ и е с обем от 95 страници. Тя е изцяло емпирична – в нея е представен контент анализът на двете избрани британски онлайн издания. Освен това тук са подробно изведени начините на провеждането му и ограниченията при контент анализа.

7.1. Методика на изследването

В третата глава на дисертационния труд е изведен емпиричният елемент на анализа. Тук са разгледани две британски медии – BBC и The Guardian – в техните онлайн издания.

Един от основните елементи в тази глава е представянето на основна характеристика на проучваните медии. Тази кратка презентация включва история на възникването на медията и обособяването на уеб сайта ѝ, като тук основен акцент е извеждането на основните особености на онлайн изданието. В тази част ще бъдат представени и характеристиките на дадения сайт като цяло. Анализът на визуалните и графичните отличителни особености на изследвания масив ще бъде изведен подробно по-нататък.

Като основна единица за анализ (основна комуникативна единица) в контент анализа в дисертацията се приема целият текст. Т.е. включва се текстът заедно с неговото заглавие (към което се разглеждат и рубричните заглавия, но без надзаглавия и подзаглавия, тъй като те не се срещат в проучваните медии) и придружаващата иконична информация.

Анализирант се всички текстове, които отговарят на следните критерии:

- Отнасят се до движенията “Me Too” и “Time’s Up” – трябва да се уточни, че са проучвани онези текстове, в които двете инициативи са изведени като основна тема. В анализа не са включени материали, в които по някакъв повод са споменати движенията – просто като някаква вторична информация, съпътстваща съобщаването на други факти или събития. Като критерий за открояването на

такива текстове е използвана и информацията в таговете след всяка публикация - практика, която се среща и при The Guardian, и при BBC.

- Анализират се и някои текстове, в които не се споменава някое от двете инициативи. Това са материалите, свързани с първите съобщения за разкритите сексуални посегателства срещу филмовия продуцент Харви Уайнстийн. Тези текстове не могат да бъдат пренебрегнати, защото свидетелствата срещу холивудския магнат в последствие водят и до зараждането на #MeToo. Има десет дена между публикуването на разкритията във вестник The New York Times и първия пост на актрисата Алиса Милано с хаштаг #MeToo. Тези текстове са важен елемент на изследването, но това ще бъде изяснено по-нататък.
- Текстовете, които са публикувани в двете онлайн издания в периода октомври 2017 г. - декември 2018 г. Тези 15 месеца са избрани, за да покрият първата година от създаването на “Me Too” и “Time’s Up”, както и реакциите на медиите спрямо случващите се събития. Без съмнение това са най-бурните месеци в развитието на движенията и са показателни за бъдещето на инициативите. Периодът е достатъчен, за да се направят изводи дали “Me Too” и “Time’s Up” могат да доведат до по-дълготрайна промяна или просто да останат временна кампания в социалните мрежи.

Количественият анализ обхваща всички текстове, отговарящи на посочените критерии – както информационни, така и интерпретативни.

Текстовият анализ е съсредоточен върху персонализираните интерпретативни текстове и е извършен по специална регистрационна карта, която съдържа 11 показателя. Настоящата карта е базирана върху съставената от Тотка Монова регистрационна карта³⁶, но е преработена така че да отговаря на нуждите на проучването относно отразяването на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични онлайн издания и за постигането на поставените цели и задачи в дисертационния труд. Регистрационната карта е съставена по показатели, съобразени с поставените в началото хипотези.

---

³⁶ МОНОВА, Тотка. Новият журнализъм на прехода. Между корпоративния карцер и новите медии. София: Парадокс, 2012 г., стр. 26.

Регистрационна карта

1. Дата на публикуване на материала (по месеци);
2. Жанрова характеристика:
  - Жанрове на информационния дискурс;
  - Жанрове на интерпретативния дискурс
3. Заглавие – типология;
4. Информационна плътност. Обем на текста – какъв обем информация се съдържа в конкретния материал;
5. Интонация – констатираща, утвърждаваща, отричаща, подбуждаща, призивна, остра, иронизираща, спокойна (неутрална, дистанцирана, официална);
6. Аргументация;
7. Автор:
  - Персонализиран текст;
  - Неперсонализиран текст
8. Визуализация на текста – графичен дизайн, иконична информация;
9. Изразено отношение към “Me Too” и “Time’s Up” – положително или отрицателно;
10. Дали в текста се говори само за “Me Too”, само за “Time’s Up”, за двете движения или за нито едно от тях;
11. Има ли в текста призив за промяна на настоящите взаимоотношения между мъже и жени (т.е. за промяна на съществуващите социални роли).

Всички количествени данни са събрани в таблици. В таблици са представени и някои от качествените характеристики, свързани с отразяването на “Me Too” и “Time’s Up” в интерпретативните текстове.

Качествени характеристики

1. Дата на публикуване на текста – количествен показател за изследване и на информационните, и на интерпретативните текстове. Материалите са разгледани по датата им на публикуване (по месеци) по следния начин:

- 5 – 15 октомври 2017 г.;
- 15 – 31 октомври 2017 г.;
- ноември 2017 г.;
- декември 2017 г.;
- януари 2018 г.;
- февруари 2018 г.;
- март 2018 г.;
- април 2018 г.;
- май 2018 г.;
- юни 2018 г.;
- юли 2018 г.;
- август 2018 г.;
- септември 2018 г.;
- октомври 2018 г.
- ноември 2018 г.
- декември 2018 г.

Чрез този показател може да се открие в кои месеци има най-много и най-малко публикувани текстове по темата. Месец октомври 2017 г. е разделен на два периода заради особеностите около появата на движението “Me Too”. Първо във вестник The New York Times е публикувана статията за сексуалните посегателства на Харви Уайнстийн, а чак след десет дни започва разпространението и популяризирането на хаштага #MeToo. Така графата 5 – 15 октомври 2017 г. отразява началото на обвиненията срещу филмовия продуцент, а графата 15 – 31 октомври 2017 г. отбелязва как тези обвинения водят до поста в Туитър на Алиса Милано, бележещ фактическото съществуване на движението “Me Too” в сегашния му вид. Дните от 1-ви до 5-ти октомври 2017 г. не са включени в настоящия анализ, защото в тях няма информация, която да е от значение за изследване на процесите, свързани с “Me Too” и “Time’s Up”.

2. Жанрова характеристика – определя се конкретният жанр на съответния текст и дали този жанр принадлежи към информационния или към интерпретативния дискурс.

Към информационния дискурс се отнасят всички номинативни текстове – новина, кратка и разширена информация.

Към интерпретативния дискурс се отнасят оценъчните, наративните и диалогичните жанрове.³⁷

3. Заглавие – типология

Типологията на заглавието е изградена въз основа на следните характеристики.

На първо място, в зависимост от съставните части – в случая основно заглавие и вътрешно заглавие, защото те се използват при BBC и The Guardian. Заглавието се определя като просто (едносъставно) и сложно (дву – и многосъставно).

Според изразните средства то се определя като:

- Фактологично;
- Метафорично;
- Инсинуативно;
- Символно;
- Иронично.

Според семантичната му структура:

- Номинативно;
- Наративно;
- Призивно, подбуждащо;
- Неутрално;
- Хипотетично.³⁸

4. Информационна плътност. Обем на текста.

„Информационната плътност се преценява и чрез мащаба на събитието, а също и от обстоятелството колко страни от събитието или колко лица се представят чрез съобщението.“³⁹ Тотка Монова предлага текстовете да се типологизират по следния начин чрез този показател:

---

³⁷ За повече информация относно определянето кои жанрове в коя от тези групи попадат виж МОНОВА, Тотка. Медиатекстът. София: Парадокс, 1999 г.

³⁸ МОНОВА, Тотка. Думите, които разделят. Политическият дискурс в печата. София: Парадокс, 1999 г. стр. 42.

³⁹ Пак там, стр. 41.

- В единицата за анализ се съобщава само за 1 факт;
- Съобщава се само за 1 лице;
- Говори се за 2 и повече факта;
- Говори се за явление или процес;
- Съобщава се за група лица.

Обемът на всеки материал се измерва чрез броя на редовете във всеки текст.

В тази регистрационна карта е определен по следния начин:

- Малък текст – до 50 реда;
- Среден текст – от 50 до 150 реда;
- Голям текст – над 150 реда.

Тези групи са свързани с особеностите на публикуването на текстове онлайн, а именно възможността да се публикуват текстове с много по-голям обем отколкото във вестник.

5. Интонация – констатираща, утвърждаваща, отричаща, подбуждаща, призивна, остра, иронизираща, спокойна (неутрална, дистанцирана, официална).
6. Аргументация – разглежда се какъв тип аргументация преобладава – рационална или емоционална; какво е съотношението между рационалните и емоционалните елементи в текста; дали има някакъв опит за манипулация чрез начините, по които е изграден конкретният материал; дали аргументацията е предимно фактологично построена или се работи чрез чувствата.
7. Автор – дали текстът е персонализиран или неперсонализиран; посочен ли е автор на дадения материал или източник на информацията.
8. Визуализация – графичен дизайн, иконична информация.
9. Изразено отношение към “Me Too” и “Time’s Up” – чрез този показател се анализира какво отношение към двете движения е представено в интерпретативните текстове в BBC и The Guardian. Така се определя, че в дадена публикация може да бъде изразено положително или отрицателно отношение към инициативите. Появяват се и текстове, в които не е изразено отношение към тях.

Разграничаването между отделните типове отношение става по следния начин:

- Положително отношение – авторът на материала подкрепя двете движения и различните кампании, свързани с тях. Представен е възглед, че “Me Too”

и “Time’s Up” са полезни и от голямо значение за съвременното общество, тъй като са израз на съществуващо и дълго стаявано желание на жените да се прекрати сексуалното насилие и дискриминационното отношение към тях. Така може да се каже, че авторът изразява подкрепа към активистите на движенията и одобрява техните действия.

- Негативно отношение – авторът на материала изразява критики срещу “Me Too” и “Time’s Up”. Могат да бъдат изразени критики срещу същността на движенията, техния произход (в социалните медии), начините, по които тези инициативи се разпространяват сред хората. Критикувани са и самите активисти и поддръжниците на кампаниите, като авторите смятат, че те не предприемат подходящите действия или се фокусират върху погрешните аспекти и така всъщност не успяват да постигнат съществена промяна.
- Не е изразено отношение – в тези интерпретативни текстове движенията “Me Too” и “Time’s Up” просто са споменати в хода на изложението, авторът е решил да спомене тяхното съществуване във връзка с разглежданата тема или проблем. В тези текстове се говори за някои от последиците от движенията – основно за обвиненията в сексуален тормоз към различни обществени фигури и случващите се промени в различни индустрии – но в някои случаи самите инициативи не са споменати задълбочено. Към тази група текстове се прибавят и интерпретативните текстове, публикувани от началото до средата на месец октомври 2017 г., когато в Холивуд е избухнал скандалът с Харви Уайнстийн, но хаштаг #MeToo не е създаден и не е започнал циркулацията си в социалните медии.

10. Дали е текста се говори само за “Me Too”, само за “Time’s Up”, и за двете движения или за нито едно от тях – чрез този показател са анализирани и информационните, и интерпретативните текстове. Тук се търси кое от двете движения (или и двете) е споменато в дадена публикация. Освен това в материалите е възможно да не се говори нито за “Me Too”, нито “Time’s Up”. От една страна, това са текстове, които са публикувани през първата половина на октомври 2017 г., когато още не е създаден #MeToo, нито пък са започнали кампаниите на “Time’s Up”. От друга страна, това са материали, в които се

разглеждат свързани с движенията събития, факти или лица, но без директно да се посочва съществуването на инициативите.

11. Има ли в текста призив за промяна на настоящите взаимоотношения между мъже и жени (т.е. за промяна на съществуващите социални роли) – чрез този показател се анализират само интерпретативните текстове. Търси се дали авторът на конкретния материал е включил в него призив за каквато и да е промяна в съществуващите в съвременното общество отношения между двата пола. Тези промени могат да бъдат от всякакъв характер: да се сложи край на сексуалното насилие между мъже и жени, да се премахнат предразсъдъците към жертвите на насилие, промяна в готовността на жертвите да говорят открито за своите преживявания, премахване на неравенството в работните условия и в трудовите възнаграждения, преодоляването на всякакъв вид дискриминация, основаваща се на пола, способността на насилниците да осъзнават погрешността на тяхното поведение и желанието им да преодолеят тези свои нагласи и да променят поведението си.

7.2. Контент анализ: BBC

Както бе посочено по-горе, контент анализът и на двете избрани медии е разделен на две части. В първата част се разглеждат количествените характеристики на събраните материали, а във втората – техните качествени характеристики. Първи е разгледан уебсайтът на Британската корпорация за радио и телевизионно разпространение.

Дизайнът на сайта на Би Би Си, bbc.com, е изключително семпъл и създаден по такъв начин, че възможно най-много да улеснява читателя. Оформлението е от голямо значение и за достъпността и голямата четивност на журналистическите публикации. Във фокус са поставени съдържанието на написаното и качествената журналистическа работа, а не графичният дизайн.

Изследването обхваща 266 текста, публикувани от 5 октомври 2017 г. до 31 декември 2018 г., в които става дума за движенията “Me Too” и “Time’s Up” или за

порецицата от обвинения в сексуален тормоз срещу известни личности, започнали след статията за Харви Уайнстийн във вестник The New York Times.

Би Би Си се стреми към напълно неутрално и обективно отразяване на всичко, което се случва около двете инициативи. Това се вижда от преобладаващия брой информационни текстове, а и от факта, че дори в интерпретативните текстове не са изразени крайни оценки и мнения за “Me Too” и “Time’s Up”. Вместо това при тях журналистите се опитват на първо място да изложат всички основни факти, а след това и различните гледни точки по темата. Мнението на журналистите винаги е умерено и добре подплатено с факти, без крайни оценки.

Общ брой текстове	Информационни текстове		Интерпретативни текстове	
	Бройки	%	Бройки	%
266	191	71,8	75	28,2

Таблица 1 – ВВС: Съотношение между информационни и интерпретативни текстове

На Таблица 1 е представено съотношението между информационни и интерпретативни текстове. Забелязва се, че информационните текстове значително надвишават броя на интерпретативните – при това информационните текстове са почти три пъти повече. Освен казаното по-горе друга причина за този значителен превес на номинативните материали е, че сайтът се стреми винаги да дава последните новини за проследяваните от него социални факти, лица и събития. Общият брой информационни текстове е 191 или 71,8% от общия брой публикации, а интерпретативните текстове са 75 броя или 28,2%. Тези данни потвърждават третата хипотеза: на сайта на тази медия се публикуват значително повече информационни отколкото интерпретативни текстове, което е свързано със самата особеност на ВВС да публикува всички актуални новини, докато анализът идва на второ място. От Таблица 2 пък се вижда какви са информационните жанрове, използвани при отразяването на двете инициативи.

Общ брой текстове	Новина		Разширена информация	
	Бройки	%	Бройки	%
191	129	67,54	62	32,46

Таблица 2 – ВВС – Информационни текстове по жанрове

Общ брой текстове	Година	Месеци	Бройки	%
	266	2017 г.	5 Октомври – 15 Октомври	29
15 Октомври – 31 Октомври			8	3,01
Ноември			15	5,64
Декември			15	5,64
2018 г.		Януари	32	12,03
		Февруари	19	7,14
		Март	24	9,02
		Април	19	7,14
		Май	15	5,64
		Юни	10	3,76
		Юли	8	3,01
		Август	12	4,51
		Септември	21	7,89
		Октомври	25	9,4
		Ноември	6	2,26
		Декември	8	3,01

Таблица 3 – ВВС – Общ брой текстове, разпределени по месеци

Общ брой текстове	Година	Месеци	Бройки	%
		2017 г.	5 Октомври – 15 Октомври	19
15 Октомври – 31 Октомври			4	2,09
Ноември			11	5,76
Декември			11	5,76
		Януари	24	12,57
		Февруари	18	9,42
		Март	15	7,85
		Април	13	6,81

191	2018 г.	Май	14	7,33
		Юни	9	4,71
		Юли	6	3,14
		Август	9	4,71
		Септември	15	7,85
		Октомври	16	8,38
		Ноември	5	2,62
		Декември	3	1,57

Таблица 4 – ВВС – Информационни текстове, разпределени по месеци

Общ брой текстове	Година	Месеци	Бройки	%
75	2017 г.	5 Октомври – 15 Октомври	10	13,33
		15 Октомври – 31 Октомври	3	4
		Ноември	4	5,33
		Декември	4	5,33
	2018 г.	Януари	8	10,67
		Февруари	1	1,33
		Март	9	12
		Април	6	8
		Май	1	1,33
		Юни	1	1,33
		Юли	2	2,67
		Август	2	2,67
		Септември	7	9,33
		Октомври	10	13,33
		Ноември	1	1,33
		Декември	5	6,67

Таблица 5 – ВВС - Интерпретативни текстове, разпределени по месеци

Според Хипотеза 2 на дисертацията най-много текстове, свързани с двете движения, са публикувани през първите три месеца от създаването на кампаниите (съответно октомври - декември 2017 г. за “Me Too” и януари – март 2018 г. за “Time’s Up”). Данните от Таблица 3 позволяват пълното потвърждение на тази хипотеза. През първите три месеца от началото на “Me Too” са публикувани общо 67 текста или 25,19% от общия брой материали. През първите три месеца след появата на инициативата “Time’s Up” пък са публикувани 75 текста (28,19%). Нито едно друго тримесечие не съставлява такъв значителен процент от всички публикации. Обяснението за този голям

брой е свързано с наличието на множество събития около зараждането на кампаниите и естествения обществен интерес към случващото се. Нормално е това обществено внимание да намалява на моменти и да бъде преместено към други социални факти. Отново обаче трябва да се отбележи, че все пак интересът остава постоянен през всички изследвани месеци.

Оказва се, че съществен дял от интерпретативните публикации в сайта на ВВС заемат тези материали, даващи обяснения какво точно представлява сексуалният тормоз. До този момент наистина е съществувало табу върху публичното обсъждане на тази тема. Затова се появява необходимостта журналистите на Би Би Си да обясняват на масовата аудитория какво представляват сексуалните посегателства и колко много хора са ставали жертви на подобно поведение. Работещите в тази медия показват голяма отдаденост към разясняването на този широко разпространен проблем в съвременното общество. Свидетелство за това, от една страна, е големият брой публикации по темата, а от друга страна, появата на специални текстове, дори рубрики, даващи съвети как да се разпознае сексуалният тормоз и какви мерки могат да предприемат жертвите, за да сложат край на сексуалното насилие. Към тях трябва да се добавят и материалите, описващи как трябва да се държат представителите на двата пола едни с други в нова ситуация на засилено внимание към проблема сексуално посегателство.

Общ брой текстове	Интерпретативни текстове		
	Жанр	Бройки	%
75	Интервю	13	17,33
	Лично мнение	7	9,33
	Коментар	7	9,33
	Репортаж	17	22,67
	Есе	3	4
	Статия	12	16
	Анализ	10	13,33
	Рецензия	2	2,67
	Портрет	4	5,33

Таблица 6 – ВВС – Интерпретативни текстове по жанрове

Общ брой текстове	Вид текст	Жанр	Бройки	%
	Информационни текстове		Новина	129
Разширена информация			62	23,31
266	Интерпретативни текстове	Интервю	13	4,89
		Лично мнение	7	2,63
		Коментар	7	2,63
		Репортаж	17	6,39
		Есе	3	1,13
		Статия	12	4,51
		Анализ	10	3,76
		Рецензия	2	0,75
		Портрет	4	1,5

Таблица 7 – ВВС – Информационни и интерпретативни текстове по жанрове

Общ брой текстове	Положително отношение		Негативно отношение		Не е изразено отношение	
	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%
75	39	52	4	5,33	32	42,67

Таблица 8 – ВВС – Изразено отношение към “Me Too” и “Time’s Up” в интерпретативните текстове

Събраните данни дават основание да се потвърди четвъртата хипотеза – интерпретативните текстове в сайта на Би Би Си изразяват по-скоро положително отношение към движенията “Me Too” и “Time’s Up”. Материалите с положителна нагласа надделяват значително над тези с негативно отношение – при това положителните публикации са десет пъти повече от негативните материали.

Общ брой текстове	“Me Too”		“Time’s Up”		Нито едното		И двете	
	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%
266	133	50	24	9,02	83	31,2	25	9,4

Таблица 9 – ВВС – Дали се говори за “Me Too” или за “Time’s Up” (общо)

Общ брой текстове	“Me Too”		“Time’s Up”		Нито едното		И двете	
	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%
191	91	47,64	18	9,42	65	34,03	16	8,38

Таблица 10 - ВВС – Дали се говори за “Me Too” или за “Time’s Up” (информационни текстове)

Общ брой текстове	“Me Too”		“Time’s Up”		Нито едното		И двете	
	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%
75	42	56	6	8	18	24	9	12

Таблица 11 - ВВС – Дали се говори за “Me Too” или за “Time’s Up” (интерпретативни текстове)

Чрез тези данни се позволява цялостното потвърждение на първата хипотеза, според която в публикуваните в Би Би Си материали се говори много повече за “Me Too” отколкото за “Time’s Up”. В този новинарски уебсайт се срещат значително повече текстове относно #MeToo (158 броя или 59,4% от анализирания масив) отколкото за “Time’s Up” (49 броя или общо 18,42%), т.е. материалите, свързани с “Me Too” са три пъти повече от тези с “Time’s Up”. Показателен е фактът, че в медията надделяват публикациите, в които не се споменава нито една от инициативите, над тези, споменаващи “Time’s Up” по какъвто и да било начин – самостоятелно или в комбинация с “Me Too” (83 броя/ 31,2%) срещу 49 броя (18,42%).

Според последната, пета, хипотеза, изразена в дисертационния труд, в интерпретативните текстове, публикувани на сайта bbc.com, движенията “Me Too” и “Time’s Up” са свързани с изразяването на призови за промяна на сега съществуващите взаимоотношения между мъже и жени – с призови за промяна на настоящите социални роли на двата пола. Данните от Таблица 12 обаче опровергават тази хипотеза.

Общ брой текстове	Да		Не	
	Бройки	%	Бройки	%
75	26	34,67	49	65,33

Таблица 12 – ВВС – Има ли призив за промяна в социалните роли в интерпретативните текстове

7.3. Контент анализ: The Guardian

Характерна особеност за целия сайт на The Guardian е наличието на огромен брой реклами, които „изникват“ отвсякъде. Те обграждат текста от двете му страни, отляво и отдясно, дори могат да се открият на няколко пъти в самия текст, отделяйки параграфите му (колкото е по-обемен материалът, толкова повече реклами се срещат в него). Присъствието на толкова много рекламни материали е напълно разбираемо, тъй като е начин за финансиране на онлайн изданието – по някакъв начин трябва да се компенсира липсата на такса за посещения от потребителите. Въпреки това рекламите неминуемо дразнят читателя, разсейват го от същността на написаното в журналистическите текстове, а понякога дори забавят зареждането на страницата.

Изследването на онлайн изданието на The Guardian обхваща 468 текста, които са публикувани на сайта в периода от 5 октомври 2017 г. до 31 декември 2018 г. и в които се говори за движенията “Me Too” и “Time’s Up” или за обвиненията в сексуален тормоз срещу известни личности, започнали след първата статия за злоупотребите на Харви Уайнстийн в The New York Times.

Общ брой текстове	Информационни текстове		Интерпретативни текстове	
	Бройки	%	Бройки	%
468	256	54,7	212	45,3

Таблица 13 – The Guardian: Съотношение между информационни и интерпретативни текстове

Общ брой текстове	Новина		Разширена информация	
	Бройки	%	Бройки	%
256	200	78,3	56	21,88

Таблица 14 – The Guardian – Информационни текстове по жанрове

На Таблица 14 са представени информационните жанрове, които са използвани в theguardian.com за отразяване на “Me Too” и “Time’s Up”. Подобно на новинарския сайт на BBC и тук се използват новина и разширена информация. Потвърждава се, че The Guardian се стреми да запознава потребителите си с най-актуалната информация – това се вижда от превеса на жанра новина над жанра разширена информация. Новините са почти 4 пъти повече от разширените информации – съответно 200 броя (78,3% от общото количество информационни текстове) и 56 броя (21,88%). Данните от Таблицы 13 и 14 позволяват да се потвърди третата хипотеза, а именно че в това онлайн издание информационните материали надвишават интерпретативните публикации, когато става въпрос за движенията “Me Too” и “Time’s Up”.

Общ брой текстове	Година	Месеци	Бройки	%
	468	2017 г.	5 Октомври – 15 Октомври	22
15 Октомври – 31 Октомври			19	4,06
Ноември			13	2,78
Декември			35	7,48
2018 г.		Януари	70	14,96
		Февруари	66	14,1
		Март	26	5,56
		Април	31	6,62
		Май	33	7,05
		Юни	18	3,85
		Юли	22	4,7
		Август	17	3,63
		Септември	26	5,56
		Октомври	34	7,26
		Ноември	16	3,42
		Декември	21	4,49

Таблица 15 – The Guardian – Общ брой текстове, разпределени по месеци

Общ брой текстове	Година	Месеци	Бройки	%
	2017 г.	5 Октомври – 15 Октомври		17
15 Октомври – 31 Октомври			14	5,47
Ноември		6	2,34	
Декември		14	5,47	
2018 г.	Януари	36	14,06	
	Февруари	34	13,28	
	Март	15	5,86	
	Април	19	7,42	
	Май	17	6,64	
	Юни	13	5,08	
	Юли	15	5,86	
	Август	11	4,3	
	Септември	16	6,25	
	Октомври	17	6,64	
	Ноември	6	2,34	
	Декември	6	2,34	
256				

Таблица 16 – The Guardian – Информационни текстове, разпределени по месеци

Общ брой текстове	Година	Месеци	Бройки	%
	2017 г.	5 Октомври – 15 Октомври		5
15 Октомври – 31 Октомври			5	2,36
Ноември		7	3,3	
Декември		21	9,91	
2018 г.	Януари	34	16,04	
	Февруари	32	15,09	
	Март	11	5,19	
	Април	12	5,66	
	Май	16	7,55	
	Юни	5	2,36	
	Юли	6	2,83	
	Август	6	2,83	
	Септември	10	4,72	
	Октомври	17	8,02	
	Ноември	10	4,72	
	Декември	15	7,08	
212				

Таблица 17 – The Guardian - Интерпретативни текстове, разпределени по месеци

Втората хипотеза, изведена в дисертационния труд, посочва, че най-много материали, свързани с движенията “Me Too” и “Time’s Up”, се публикуват през първите три месеца от началото на инициативите. За “Me Too” това са месеците октомври, ноември, декември 2017 г., а за “Time’s Up” – януари, февруари, март 2018 г. Информацията, изведена в Таблица 15 позволява пълното потвърждение на тази хипотеза.

Общ брой текстове	Интерпретативни текстове		
	Жанр	Бройки	%
212	Интервю	12	5,66
	Лично мнение	74	34,91
	Коментар	26	12,26
	Репортаж	21	9,91
	Есе	13	6,13
	Статия	15	7,08
	Анализ	28	13,21
	Рецензия	6	2,83
	Портрет	16	7,55
	Писма	1	0,47

Таблица 18 – The Guardian – Интерпретативни текстове по жанрове

Общ брой текстове	Вид текст	Жанр	Бройки	%
	Информационни текстове		Новина	200
Разширена информация			56	11,97
468	Интерпретативни текстове	Интервю	12	2,56
		Лично мнение	74	15,81
		Коментар	26	5,56
		Репортаж	21	4,49
		Есе	13	2,78
		Статия	15	3,21
		Анализ	28	5,98
		Рецензия	6	1,28
		Портрет	16	3,42
		Писма	1	0,21

Таблица 19 – The Guardian – Информационни и интерпретативни текстове по жанрове

Общ брой текстове	Положително отношение		Негативно отношение		Не е изразено отношение	
	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%
212	151	71,23	16	7,55	45	21,23

Таблица 20 – The Guardian – Изразено отношение към “Me Too” и “Time’s Up” в интерпретативните текстове

Казаното до тук напълно потвърждава четвъртата хипотеза: в онлайн изданието на The Guardian чрез интерпретативните текстове се изразява основно положително отношение към движенията “Me Too” и “Time’s Up”. При това материалите с положително отношение надвишават десет пъти тези, изразяващи негативни възгледи. Положителните текстове са повече от общия брой негативни текстове и публикации, които не изразяват отношение към кампаниите – 151 броя срещу общо 61 броя. Показателно е, че положителните публикации съставляват над 70% от всички интерпретативни текстове. Следователно уебсайтът theguardian.com изразява ясна подкрепа към движенията и предприетите от активистите им дейности, оценявайки ги като важни и необходими за съвременното общество.

Общ брой текстове	“Me Too”		“Time’s Up”		Нито едното		И двете	
	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%
468	314	67,09	15	3,21	64	13,68	71	15,7

Таблица 21 – The Guardian – Дали се говори за “Me Too” или за “Time’s Up” (общо)

Общ брой текстове	“Me Too”		“Time’s Up”		Нито едното		И двете	
	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%
256	157	61,33	13	5,08	51	19,92	35	13,67

Таблица 22 – The Guardian – Дали се говори за “Me Too” или за “Time’s Up” (информационни текстове)

Общ брой текстове	“Me Too”		“Time’s Up”		Нито едното		И двете	
	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%	Бройки	%
212	157	74,06	4	1,68	14	6,6	45	21,23

Таблица 23 – The Guardian – Дали се говори за “Me Too” или за “Time’s Up” (интерпретативни текстове)

Материалите от онлайн изданието на The Guardian потвърждават първата хипотеза – текстовете относно движението “Me Too” са няколко пъти повече отколкото тези, в които се говори за кампанията “Time’s Up”. Медийният и общественят интерес са предимно насочени към случващото се с активистите и обвиняемите лица, свързани с #MeToo. “Time’s Up” се споменава предимно чрез връзката си с другото движение, като на много места се подчертава, че то е възникнало именно в резултат от популяризирането на хаштага в онлайн пространството. Това е и още едно свидетелство за значимото присъствие на социалните медии в живота на съвременния човек. Споделените истории с един хаштаг изместват реалните действия за подкрепа на жертвите на насилие.

Общ брой текстове	Да		Не	
	Бройки	%	Бройки	%
212	120	56,6	92	43,4

Таблица 24 – The Guardian – Има ли призив за промяна в социалните роли в интерпретативните текстове

Петата хипотеза се потвърждава напълно при текстовете от онлайн изданието на The Guardian. При тях движенията “Me Too” и “Time’s Up” се свързват с призови за промяна на социалните роли, като в голяма степен авторите в тази медия изразяват възглед, че инициативите дават една добра възможност да се преодолее дискриминацията въз основа на пола във всички аспекти на съвременното общество.

7.4. Езикови специфики при отразяването на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания

Трета глава завършва с анализ на езиковите специфики на отразяването на двете движения в тези онлайн издания. За целта на произволен принцип са избрани по 5 интерпретативни текста от bbc.com и по 5 интерпретативни текста от theguardian.com. Основни моменти са проучването на номинативните вериги, отнасящи се до “Me Too” и “Time’s Up”, както и изследването кои теми се свързват основно с отразяването на кампаниите.

Под номинативна верига се има предвид „поредица от граматически и смислови свързани думи за обозначаването на даден предмет или явление в текста.“⁴⁰

В интерпретативните материали за движенията “Me Too” и “Time’s Up” журналистите на ВВС свързват темата с по-широки проблеми като сексуалното насилие и опитите за създаване на работна среда, в която мъжете и жените имат равни права и възможности за развитие. Това е напълно нормално, тъй като в своята същност двете движения се стремят към предприемането на мерки за изкореняването на сексуалния тормоз като една от основните форми на полова дискриминация. Този проблем е разгледан като част от холивудската култура на мъжка доминация, така и от разпространението на идеите за равноправие в различни сфери на съвременното общество.

Интересното при The Guardian обаче е, че фокусът в тези материали като че ли е изместен към съдбата на обикновените хора и как техният живот е повлиян от опитите за елиминиране на сексуалното насилие като обществен проблем.

От проведения езиков анализ на интерпретативните публикации на сайта на Би Би Си следва, че основните теми, които медията свързва с двете движения, са обвиненията в сексуално посегателство, отправени срещу различни публични личности. Журналистите следят и отразяват подробно случващото се с обвинители и обвинени и с

---

⁴⁰ ДИМИТРОВА, М. Откриване на смислови и граматични връзки в текст (експериментално изследване). [Georgesg.info](http://georgesg.info), 1999. [цитирано на 2 юни 2020 г.]. Достъпно на: http://georgesg.info/belb/personal/dimitrova_m/smislovi%20i%20gramat%20vryzki.htm.

промените, настъпили в развлекателната индустрия и в политиката в следствие на тези твърдения.

След проведения езиков анализ на интерпретативни материали от сайта theguardian.com може да се заключи, че в тази медия отразяването на двете движения е свързано по-скоро с разказите на обикновените, неизвестни хора. За The Guardian по-голям интерес представлява по какъв начин се е променил животът на тези лица след появата на хаштаг #MeToo. Естествено, не са подминати и събитията около обвиненията в сексуален тормоз срещу редица знаменитости, но фокусът остава върху живота на никому неизвестните хора.

8. Заключение

Движенията “Me Too” и “Time’s Up” поставят за своя цел прекратяването на поведението на сексуален тормоз и на практиките на дискриминация въз основа на пола във всички сфери на обществения живот. Тяхната кауза и предприетите от тях действия обаче са неразривно свързани с опитите за промяна на традиционно заложените социални роли на мъжете и жените, които са на дневен ред за обществено обсъждане от години.

Дисертационният труд обръща внимание на всички тези аспекти: разгледани са основните характеристики на двете инициативи, същността на проблема сексуален тормоз на работното място, а и промените, настъпили в разбиранията за социалните роли на половете.

Трудът успява да осъществи всички заложен в началото на изследването задачи.

Първата задача е изясняване на концепцията за социалните роли на мъжете и жените в модерното общество и желанието за тяхната промяна чрез проследяване на значението на понятието “gender” и свързаните с него идеи. Показано е, че тези социални роли са тясно свързани както с биологията, така и с обществените разбираня за това кое поведение се разбира като женствено и кое – като мъжествено. Чрез изследване на нагласите на обществото през 20-ти и 21-ви век относно мъжки и женски начин на

поведение се стига до извода, че нито един от тези два елемента (биологичен и социален) не трябва да бъде пренебрегван при изясняването на ролите и задълженията на двата пола във всяка една социална структура.

В тясна връзка със социалните роли на половете се намира съществуването на т.нар. “gender” идеология, която има свои собствени представи за устройството и начините на функциониране на съвременното общество. Основното послание на тази идеология е свързано с разбирането, че човек сам трябва да избере своята роля – а дори и да избере към кой от двата пола да се причисли. Съществен проблем е, че привържениците на тези възгледи пренебрегват биологичните характеристики на половете – при това изцяло – което от своя страна създава трудности при разбирането и прилагането на тези нагласи, правейки невъзможно те да бъдат популяризирани сред широката общественост.

В разработката са съпоставени теоретичните постановки в психоанализата относно социалните роли и действащите регулации на тези роли в световен мащаб чрез документи на международното публично право. В труда са изследвани общо 14 международни договора, които са основни за развитието на правата на човека и за промотирането на равенството между мъже и жени и прекратяване на практиките на дискриминация въз основа на пола. Включен е един от последните актове на Международната организация на труда, чието приемане и ратифициране предстои, но който обещава да е от ключово значение за премахване на действията на тормоз в света на труда. Оказва се, че има допирни точки между двете теоретични области. Основен проблем и за психоанализата, и за международното публично право е мястото на жената в обществото и честото ѝ поставяне в по-неблагоприятно положение спрямо мъжа. Единствено чрез анализирането и на двете теоретични постановки може да се сложи край на дискриминацията въз основа на пола.

Изведените в дисертацията основни характеристики на сексуалния тормоз на работното място са взето основно от американската и британската научна литература, но същността им е такава, че могат да бъдат приложени и в други държави, включително и в България. Така те могат да бъдат използвани като основа за обсъждането на този проблем в българското общество, чиято реакция към разпространението на сексуалното насилие е закъсняла – все по-голяма е необходимостта от създаването на механизми за преодоляването на този проблем.

Настоящият труд е една от първите разработки, които се занимават основно с новите социални движения “Me Too” и “Time’s Up”, като претендира да е добра основа за по-нататъшното им проучване. В труда са представени някои от предизвикателствата и опасностите пред инициативите, както и възможностите за бъдещето им развитие. Прогнозите са направени въз основа на наличните към този момент данни за движенията, но “Me Too” и “Time’s Up” са в началния етап на своето съществуване и предстои да се наблюдава до какви социални промени ще доведат, като динамичността на протичащите процеси е висока.

В дисертацията е направен задълбочен контент анализ на отразяването на движенията в две англоезични онлайн издания – Би Би Си и The Guardian. Анализът на сайта на Британската корпорация за радио и телевизионно разпространение потвърди четири от петте хипотези, заложи в труда, и отрече една от тях. Изследването на материалите, публикувани на уебсайта theguardian.com потвърждава всички пет хипотези, изведени в началото на разработката.

Следователно използването на метода контент анализ за изследване на основните аспекти на двете движения и начините, по които те са отразени в медиите, е успешно и позволява да се направят изводи за възприятията и нагласите на обществото относно дейностите на инициативите и особеностите им, които успяват най-много да развълнуват хората, а от там и да доведат до осъществяването на заложените от “Me Too” и “Time’s Up” цели.

9. Научни приноси

- Предлага дефиниции за понятието “gender”, която обхваща характеристиките и особеностите му като езиков и като социален конструкт, и акцентира върху запазването на англоезичния термин при преводи на текстове на български език. Многопластовото съдържание на термина “gender” не позволява той да бъде директно преведен на български език;
- Сравнява разбиранията за социалните роли на половете в психоанализата с действащата регулация на тези роли в международното публично право, като по

този начин създава по-пълна представа за възможностите за равно третиране на мъжете и жените и за преодоляване на дискриминацията въз основа на пола;

- Извежда характеристики на сексуалния тормоз, които могат да бъдат използвани в Република България за създаването на механизми за преодоляването на този проблем;
- Представява едно от първите задълбочени изследвания на движенията “Me Too” и “Time’s Up”, което може да послужи като добра основа за последващо проучване на тези инициативи за социална справедливост.

10. Съдържание на дисертационния труд

Увод	стр. 6
1. Тема на изследването. Актуалност и значимост	стр. 6
2. Обект и предмет. Цели и задачи на изследването	стр. 7
3. Методология. Структура на изследването	стр. 9
4. Ограничения на изследването	стр. 10

Глава 1. Социалните роли в съвременното общество

1. Психоанализата на Зигмунд Фройд	стр. 14
1.1 Критики към теорията за психоанализата на Фройд	стр. 17
2. Психоанализата на Жак Лакан	стр. 22
2.1.Критики към теорията за психоанализата на Лакан	стр. 26
3. Термините “gender” и “sex”	стр. 28
3.1.Разбиранията на Джудит Бътлър за категорията “gender”	стр. 30
3.2.“Gender” като езиков конструкт	стр. 34
3.3.“Gender” като социален конструкт	стр. 39
3.4.Терминът “sex”	стр. 50
4. Социалните роли в съвременното общество: изводи	стр. 52
5. Понятието “gender” и международното право	стр. 54
6. Феминизъм и международно право	стр. 58

7. Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените	стр. 69
8. Насилието срещу жени и международното право	стр. 80
9. Световните конференции за правата на жените	стр. 84
10. Конвенция на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие	стр. 92
11. Конвенция относно премахването на насилието и тормоза в света на труда	стр. 95
12. Международно право и социални роли: изводи	стр. 97

Глава 2. Сексуален тормоз. Движенията “Me Too” и “Time’s Up”

1. Сексуален тормоз: дефиниции и видове	стр. 100
1.1. МакКинън и определението за сексуален тормоз	стр. 102
1.2. Американският подход към сексуалния тормоз	стр. 107
1.3. Модели на сексуален тормоз	стр. 111
1.4. Шестте нива на тормоз според Кенет Купър	стр. 122
2. Власт и сексуален тормоз	стр. 123
3. Възприятията на мъжете и жените относно сексуалния тормоз	стр.129
4. Сексуалният тормоз от гледна точка на международното право и правото на Европейския съюз	стр. 136
5. Онлайн сексуален тормоз	стр. 140
6. Последници от сексуалния тормоз на работното място	стр. 142
7. Сексуален тормоз на работното място: изводи	стр. 145
8. Движенията “Me Too” и “Time’s Up”	стр. 147
8.1. Движението “Me Too”: кратка хронология на най-важните събития до началото на 2020 г.	стр. 148
8.2. Движението “Time’s Up”: характеристики и най-важни събития	стр. 155

8.3. Характеристики на движението “Me Too”	стр. 157
9. Влияние на движението “Me Too” върху работната среда в САЩ	стр. 161
10. Въздействие на #MeToo в различни държави по света	стр. 165
11. Критики към движенията “Me Too” и “Time’s Up”	стр. 171
12. Казусът „Харви Уайнстийн“, „ефектът Уайнстийн“ и казусът „Р. Кели“: роля на расата в движението “Me Too”	стр. 178
12.1. Казусът „Харви Уайнстийн“ и „ефектът Уайнстийн“	стр. 179
12.2. Казусът „Р. Кели“	стр. 185
12.3. #MeToo и расата: изводи	стр. 189
13. Движенията “Me Too” и “Time’s Up”: изводи	стр. 190

Глава 3. Отразяване на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания

1. Методика на изследването	стр. 194
2. Контент анализ BBC: обща характеристика на медията и количествен анализ	стр. 202
2.1. История	стр. 203
2.2. Характеристика на медията	стр. 204
2.3. Количествен анализ	стр. 209
3. BBC и движенията “Me Too” и “Time’s Up”: съдържателен анализ	стр. 218
4. Контент анализ The Guardian: обща характеристика на медията и количествен анализ	стр. 233
4.1. История	стр. 233
4.2. Характеристика на медията	стр. 236

4.3. Количествен анализ	стр. 242
5. The Guardian и движенията “Me Too” и “Time’s Up”: съдържателен анализ	стр. 252
6. Езикови специфики при отразяването на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания	стр. 268
6.1. Езикови специфики при отразяването на движенията в BBC	стр. 269
6.2. Езикови специфики при отразяването на движенията в The Guardian	стр. 277
7. Отразяване на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания: изводи	стр. 283
Заключение	стр. 289
Научни приноси	стр. 291
Библиография	стр. 292
Авторски научни публикации	стр. 313
Участия на научни форуми	стр. 314
Приложение А: Регистрационна карта	стр. 316

11. Авторски научни публикации

1. Джамбазова, Цветелина. Езикови специфики при отразяване на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в англоезични издания. В: Медии и език: Електронно списание за научни изследвания по медиен език [онлайн]. 15 май 2019 г. № 5 [Атакуваното слово]. ISSN 2535-0587. Достъпно на:

<http://medialinguistics.com/2019/05/15/linguistics-characteristics-metoo-and-times-up/> .

2. Джамбазова, Цветелина. Промени в обема и съдържанието на понятието “gender” в английския език. В: сборник „Млади изследователи. Сборник 2019 г. Том 3“. Съставител: Иванка Мавродиева. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2019 г. ISBN 978-954-07-4747-7, стр. 485-493.
3. Джамбазова, Цветелина. Влияние на движението “Me Too” върху работната среда в САЩ. В: сборник „Медии и комуникации 1/2020. Научен сборник на докторанти от ФЖМК“, Том 1. Съставител: Веселина Вълканова. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2020 г. ISBN 978-954-07-4909-9, стр. 377-391.
4. Dzhambazova, Tsvetelina. “Me Too” and “Time’s Up” Movements: from a single Tweet to a global phenomenon. In: Communication Management: Theory and Practice in the 21st Century. 12th Central and Eastern European Communication and Media Conference CEECOM 2019. Editors: Vesselina Valkanova et al. Faculty of Journalism and Mass Communication, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Sofia, 2020. E-ISBN-13 978-619-7567-04-5, Print-ISBN-13 978-619-7567-03-8, pp. 389-397. Online version available at: <https://www.ceeol.com/search/book-detail?id=881576> .
5. Джамбазова, Цветелина. Движенията “Me Too” и “Time’s Up”: характеристики и проблемни аспекти. В: Годишник на Факултета по журналистика и масова комуникация, Том 27, 2020 г. Съставител: Веселина Вълканова и др. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2020 г. ISSN: 1311-4883.   Онлайн   версия   достъпна   на: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=923726> .
6. Джамбазова, Цветелина. Феминизъм и международно право. В: сборник с докладите от Трета докторантска конференция „Млади изследователи“ на Софийски университет. Получена е покана за публикуване на доклада. Текстът е в процес на рецензиране.
7. Джамбазова, Цветелина. Би Би Си и движенията “Me Too” и “Time’s Up”: съдържателен анализ. Електронно списание „Медialog“, брой 8/2020: Радиото и телевизията в дигиталната епоха: смяна на парадигмите, стр. 254-273. ISSN 2535-

0846. Достъпно на: http://www.medialog-bg.com/wp-content/uploads/2020/12/MEDIALOG_8_2020.pdf .

8. Джамбазова, Цветелина. Отразяване на движенията “Me Too” и “Time’s Up” в The Guardian. Електронно списание Проблеми на постмодерността/ Postmodernism Problems. E-ISSN 1314-3700. Текстът е одобрен за публикуване и се очаква излизането му в електронен формат.
9. Джамбазова, Цветелина. Ефектът Уайнстийн: #MeToo и медийното отразяване на казуси на сексуален тормоз. В: сборник с докладите от Международната научна конференция „Качествена журналистика и нова комуникационна среда“. Получена е покана за публикуване на доклада. В момента текстът е в процес на рецензиране.

12. Участие на научни форуми

1. Джамбазова, Цветелина. Gender vs. Sex: няколко теоретични перспективи. Докторантски семинар на катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване“, „Медии и комуникации“. Факултет по журналистика и масова комуникация, 19 ноември 2018 г.
2. Джамбазова, Цветелина. Gender: от граматиката до всекидневния живот. Една лингвистична гледна точка. Втора докторантска конференция на Софийски университет „Млади изследователи“. Ректорат на Софийски университет, 20 февруари 2019 г.
3. Dzhambazova, Tsvetelina. “Me Too” and “Time’s Up” movements: from a single Tweet to a global phenomenon. 12th Central and Eastern European Communication and Media Conference (CEECON 2019), International Conference. Faculty of Journalism and Mass Communication, 19 – 21 June 2019.
4. Джамбазова, Цветелина. Феминизъм и международно право. Докторантски семинар „Медии и комуникации“ на ФЖМК. Ректорат на Софийски университет, 3-4 декември 2019 г.
5. Джамбазова, Цветелина. Феминизъм и международно право: предизвикателства пред движението “Me Too”. Трета докторантска конференция на Софийски

университет „Млади изследователи“. Ректорат на Софийски университет, 27 февруари 2020 г.

6. Джамбазова, Цветелина. ВВС и движенията “Me Too” и “Time’s Up”: съдържателен анализ. Национална конференция на катедра „Радио и телевизия“, ФЖМК, „Радиото и телевизията в дигиталната епоха: смяна на парадигмите“. Онлайн проведена на 30 септември 2020 г. в ZOOM.
7. Джамбазова, Цветелина. Ефектът Уайнстийн: #MeToo и медийното отразяване на казуси на сексуален тормоз. Международна научна конференция „Качествена журналистика и нова комуникационна среда“ на ФЖМК, СУ „Св. Климент Охридски“. Проведена онлайн чрез Microsoft Teams на 29-ти и 30-ти октомври 2020 г.

Библиография към автореферата

1. ДИМИТРОВА, М. Откриване на смислови и граматични връзки в текст (експериментално изследване). Georgesg.info, 1999. [цитирано на 2 юни 2020 г.]. Достъпно на: http://georgesg.info/belb/personal/dimitrova_m/smislovi%20i%20gramat%20vryzki.htm.
2. ДИЧЕВ, Ивайло. И в България лавината #MeToo ще се отприщи. Factor.bg, 8 март 2019 г. [цитирано на 2 март 2020 г.]. Достъпно на: <https://faktor.bg/bg/articles/i-v-bulgariya-lavinata-metoo-shte-se-otprishti>.
3. МОНОВА, Тотка. Думите, които разделят. Политическият дискурс в печата. София: Парадокс, 1999 г.
4. МОНОВА, Тотка. Медиатекстът. София: Парадокс, 1999.
5. МОНОВА, Тотка. Новият журнализъм на прехода. Между корпоративния карцер и новите медии. София: Парадокс, 2012 г.
6. СТОИМЕНОВА, Марина. Защо в България няма #АзСъщо, а #MeToo е „глупост на ощипани богаташки“. Woman.bg, 10 декември 2017. [цитирано на 2 март 2020 г.]. Достъпно на: <https://woman.bg/novini/zashto-v-bulgariya-nyama-azsushto-a-metoo-e-%E2%80%9Eglupost-na-oshtipani-bogatashki%E2%80%9C.53988.html>.
7. BROWNE, Kingsley R. Sex, Power, and Dominance: The Evolutionary Psychology of Sexual Harassment. *Managerial and Decision Economics*, Vol. 27, No. 2, 3, Evolutionary Psychology and Management (Mar. – May, 2006), pp. 145-158.
8. BUTLER, Judith. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge, 1990.

9. CHODOROW, Nancy. Gender, Relation, and Difference in Psychoanalytic Perspective. In: *The Polity Reader in Gender Studies*. Oxford: Polity Press, 1994, pp. 41-49.
10. Combatting violence against women: all EU countries must ratify the Istanbul Convention. European Parliament: Press Releases [online]. 2018. [cited 15 November 2019]. Available from: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180309IPR99425/violence-against-women-all-eu-countries-must-ratify-the-istanbul-convention> .
11. CORR, P. J., C. J. JACKSON. Dimensions of perceived sexual harassment: effects of gender and status/ liking or protagonist. *Personality and Individual Differences*, Vol. 30, 2001, pp. 525-539.
12. CRANNY-FRANCIS, Anne et al. *Gender Studies: Terms and Debates*. New York: Palgrave Macmillan, 2003.
13. CREEDON, Pamela J. The Challenge of Re-Visioning Gender Values. In: *Women in Mass Communication: Challenging Gender Values*. (Ed. By CREEDON, Pamela J.). S.l.: Sage Publications, Inc., 1989, pp. 13-33.
14. Ending misconceptions about the Convention on Preventing and Combatting Violence against Women and Domestic Violence. *Council of Europe, Directorate of communications* [online] 2018. [cited on 15 November 2019]. Available from: https://search.coe.int/directorate_of_communications/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016808f0fb1 .
15. Equal Employment Opportunities Commission Guidelines on Discrimination Because of Sex.
16. FRANKEL PAUL, Ellen. Sexual Harassment as Sex Discrimination: A Defective Paradigm. *Yale Law & Policy Review*, Vol. 8, No. 2, 1990: 333-365.
17. FREUD, Sigmund. *Gesammelte Werke*. Köln: Anaconda Verlag GmbH, 2014.
18. GUTEK, Barbara A. *Sex and the Workplace*. San Francisco: Jossey Ban, 1985.
19. HESS, Amanda. Hollywood uses the very women it exploited to change the subject. *The New York Times* [online]. 24 January 2018. [cited 2 March 2020]. Available from: <https://www.nytimes.com/2018/01/24/arts/can-hollywood-fix-its-harassment-problem-while-celebrating-itself.html> .
20. KIM, S. NLRB backs worker fired after Facebooks posts ripping boss. NBC.com, 2010. [cited 23rd January 2020]. Available from: ripping boss. ABCNews.com. Available at: <http://abcnews.go.com/Business/ facebook-firing-labor-board-takes-stand/ story?id = 12099395&page=2> .
21. MACKINNON, Catherine A. *Sexual Harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination*. New Haven, CT: Yale University Press, 1979.
22. MAINIERO, Lisa A., Kevin J. JONES. Sexual Harassment versus Workplace Romance: Social Media Spillover and Textual Harassment in the Workplace. *Academy of Management Perspectives*, Vol. 27, No. 3 (August 2013), pp. 187-203.
23. NICOLAU, Elena. A #MeToo Timeline To Show How Far We've Come - & How Far We Need To Go. 5 October 2018 [cited 29 February 2020]. Available from: <https://www.refinery29.com/en-us/2018/10/212801/me-too-movement-history-timeline-year-weinstein> .
24. RAGLAND-SULLIVAN, Ellie. Jacques Lacan: Feminism and the Problem of Gender Identity. *SubStance*, Vol. 11, No. 3, Issue 36 (1992), pp. 6-20.
25. SEN, Rinku. The lefty critique of #TimesUp is tired and self-defeating. *The Nation* [online]. 9 January 2018. [cited 2 March 2020]. Available from:

<https://www.thenation.com/article/the-lefty-critique-of-timesup-is-tired-and-self-defeating/> .

26. Statement on the Commonly Understood Meaning of the Term “Gender”.
27. TANG, Kwong-Leung. The Leadership Role of International Law in Enforcing Women’s Rights: The Optional Protocol to the Women’s Convention. *Gender and Development*, Vol. 8, No. 3 [Leadership] (Nov., 2000), pp. 65-73.
28. THOMSON, Katie. Social Media Activism and the #MeToo Movement. 12 June 2018 [cited 29 February 2020] Available from: <https://medium.com/@kmthomson.11/social-media-activism-and-the-metoo-movement-166f452d7fd2> .
29. Unknown Author. 700,000 Female Farmworkers Say They Stand with Hollywood Actors against Sexual Assault. *Time* [online]. 10 November 2017. [cited 1 March 2020]. Available from: <http://time.com/5018813/farmworkers-solidarity-hollywood-sexual-assault/> .
30. WALTERS, Joanna. #MeToo: a revolution that can’t be stopped, says Time’s Up co-founder. *The Guardian* [online]. 21 October 2018. [cited 1 March 2020]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/21/metoo-revolution-times-up-roberta-kaplan> .
31. ZILLES, Christian. The #MeToo Movement Shows The Power of Social Media. 3 May 2017. [cited 1 March 2020] .Available from: <https://socialmediahq.com/the-metoo-movement-shows-the-power-of-social-media/> .

Приложение А: Регистрационна карта

1. Дата на публикуване на материала (по месеци);
2. Жанрова характеристика:
  - Жанрове на информационния дискурс;
  - Жанрове на интерпретативния дискурс
3. Заглавие – типология;
4. Информационна плътност. Обем на текста – какъв обем информация се съдържа в конкретния материал;
5. Интонация – констатираща, утвърждаваща, отричаща, подбуждаща, призивна, остра, иронизираща, спокойна (неутрална, дистанцирана, официална);
6. Аргументация;
7. Автор:
  - Персонализиран текст;
  - Неперсонализиран текст
8. Визуализация на текста – графичен дизайн, иконична информация;
9. Изразено отношение към “Me Too” и “Time’s Up” – положително или отрицателно;
10. Дали в текста се говори само за “Me Too”, само за “Time’s Up”, за двете движения или за нито едно от тях;
11. Има ли в текста призив за промяна на настоящите взаимоотношения между мъже и жени (т.е. за промяна на съществуващите социални роли).